

STM 1928

Musikbibliografiska anteckningar

Av Daniel Fryklund

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

MUSIKBIBLIOGRAFISKA ANTECKNINGAR

AV DANIEL FRYKLUND (HÄLSINGBORG)

Denna uppsats vill utgöra ett bidrag till den musikbibliografiska forskning, som söker att komplettera och beriktiga uppgifterna i Fétis' *Biographie Universelle des musiciens* et *Bibliographie Générale de la musique* och Eitner:s *Biographisch-Bibliographisches Quellen-Lexikon der Musiker und Musikgelehrten*. Då en begränsning av flera skäl är nödvändig, inskränka vi oss i allmänhet till musikärbeten, som äro tryckta före år 1800 och som befinna sig i författarens bibliotek.¹

Musikbibliografiska arbeten av den omfattning som Fétis' och Eitner:s måste ju alltid förete luckor och oriktigheter i större eller mindre grad. Det fordras många medarbetare, som bidra till att fylla tomrummen och rätta till det som brister. Och likväl — huru många tillägg och rättelser än givas, komma dylika arbeten att alltid vara ofullständiga, och det skall alltid ligga sanning i de ord, som Fétis skrev till Paris-bibliotekarien Weckerlin, då denne sänt honom en serie tillägg till hans *Biographie Universelle*: »Si dix personnes se mettaient à l'ouvrage pour faire disparaître ces imperfections, et si elles y employaient dix années de recherches, il en resterait encore.»

Under årens lopp ha Fétis' och Eitner:s verk varit utsatta för skarp kritik, ofta med rätta. Men stundom ha angreppen varit av sådan art, att de ställt angriparen i en egendomlig dager. När så t. ex. Weckerlin i sina *Musicians*, I, s. 80, säger: »M. Fétis fait un grand éloge de ce théoricien [Joseph Riepel], dont il n'a pas lu les œuvres, ne sachant pas la langue

¹ Författaren har valt uppsatsform för framställningen för att göra den i någon mån läsbar. En lexikalisk uppställning skulle gjort den mera användbar som supplement till Fétis' och Eitner:s verk. Emellertid ha vi genom ett register under det franska sammandraget sökt åstadkomma lätthanterlighet vid eventuell praktisk användning av uppsatsen som uppslagshäfte.

allemande, mais il reproduit fidèlement l'opinion de Forkel (*Littérature générale de la musique*)», faller denna påstådda ovetenhet om det tyska språket på sin egen orimlighet till och med för den, som endast har den minsta kännedom om Fétis och hans verk, och även denna trogna reproducering av Forkel:s uppskattning förutsätter väl kunskaper i tyska språket, då Forkel:s *Allgemeine Literatur der Musik* icke översatts till franska!

På ett annat ställe i dessa *Musicians*, I, s. 314, klandrar Weckerlin, att Fétis använt 25 spalter för sin egen biografi, men icke ägnat en särskild artikel åt sin fader, organist i Mons. Fétis har ju ursäktat sig för teckningen av sig själv i *Biographie Universelle*, och vi böra vara honom tacksamma för denna vidlyftiga artikel¹, ty han är i alla händelser erkänd som en förgrundsfigur i musikhistorisk forskning, under det att hans fader, organisten i Mons, icke har ringaste intresse för en *Biographie Universelle*.

Det är ofta svårt för en efterföljare att tillräckligt uppskatta företrädarens verk, och ehuru Eitner i företalet till sitt *Quellen-Lexikon* uttalar sitt erkännande i fråga om Fétis' *Biographie Universelle*, synes han betänkligt underskatta Fétis' verk, då han säger, att Fétis arbetar med säkra källor endast beträffande franska och belgiska författare: »Diese 3 Lexika [von Gerber und Fétis] sind die Einzigen, die nach teilweis sicheren Quellen arbeiten. Gerber im allgemeinen, Fétis nur in betreff französischer und belgischer Autoren.» Visserligen låg det närmast till hands, att Fétis arbetade med *Belgiens* och *Frankrikes* musikvetenskap, och härvidlag hade han talrika medarbetare, men även i fråga om övriga länder använde han källforskning och hade en mängd medarbetare av hög kvalitet. Detta kan man se i den korrespondens, som Fétis' samtida musiklärda förde med honom och som till stor del befinna sig i författarens samling, och man behöver endast studera de brev eller rättare små avhandlingar, som Gaetano Gaspari skrivit

¹ Fétis' artikel är dock ej så fullständig, att den i förteckningen öfver hans verk uppför en komposition, som vi ha i vårt bibliotek. Det är en bortglömd Hymne funèbre för sång och piano eller harpa i Janillions sällsynta *Apothéose* öfver hertigen de Berry, Paris 1820: *Hymne Funèbre. Aux Mânes de Charles Ferdinand Duc de Berry. Paroles de Mr Janillion. Musique de Mr Fétis*. Själva musiken upptager endast 2 sidor, stor 4°.

till Fétis rörande de ämnen inom *den forna italienska musiken*, där Fétis själv icke kunnat skaffa sig upplysningar, för att få en uppfattning om den energi och det allvar, varmed Fétis sökte skaffa sig belägg för uppgifterna i sin *Biographie Universelle*, även då det gällde andra länder än Belgien och Frankrike. Och man behöver endast undersöka den vidlyftiga korrespondens, som Fétis fört med Ferdinand Hiller, för att komma underfund med det intresse, som Fétis hade för att riktigt tränga in i *den samtida tyska musikkulturen*.

Om Eitner sett allt detta, tro vi, att hans omdöme om Fétis icke blivit så ensidigt. Fétis studerade nämligen i de fall, där det var möjligt, de musikverk eller de avhandlingar eller de personer, om vilka han skulle yttra sig, vare sig det var av belgiskt eller franskt eller annat ursprung, och därpå nedskrev han resultatet i sin *Biographie Universelle*.

Vad för övrigt *källforskningen* beträffar, huru mycket har icke Eitner själv felat i detta! Huru mången uppgift ur en antikvariatskatalog, som utgivits i affärssyfte, har icke förlett honom till orikligheter, och huru många arbeten uppföras icke utan någon källa alls, möjligen därför att Eitner:s anteckningar rörande dessa gått förlorade eller varit otydliga.

Stundom spelar efterföljaren ut upptäckten av en brist hos företrädaren — måhända alltför dramatiskt. Som exempel kunna vi nämna det uppenbara tryckfelet Olaus Schall i stället för Claus Schall hos Fétis¹, vilket genast föranleder Eitner att förallmänliga: »Was Fétis schreibt ist unsicher, da er nicht einmal den Namen richtig wiedergiebt.»

I det följande ha vi anmärkt på detaljer: namn, boktitlar, årtal, sidoantal o. s. v., ty om ett verk skall närma sig fullkomligheten, måste även fel beträffande dylikt rättas. Ofta kunna ju viktiga saker avgöras just genom ett årtal eller ett förnamn, och sådant får nog behandlas med litet större allvar, än Fétis låter påskina i Préface till andra upplagan av *Biographie Universelle*, s. XX, där det bl. a. heter: »mais, enfin, si je me trompe sur une date, si je dis André pour Michel, ou Michel pour André; si ma mémoire, qui me servait si bien autrefois et qui maintenant m'abandonne, me trahit sur quelque circonstance peu importante, je confesse que je ne suis nullement disposé à m'en désespérer.»

¹ Första upplagan av *Biographie Universelle* har Claus.

För att göra full rättvisa åt Fétis och Eitner måste man emellertid tänka på, var musikbibliografien nu skulle befunnit sig, om dessa utmärkta forskare icke varit, och om vi påträffat ett stort antal artiklar, mot vilka anmärkningar kunna riktas, böra vi icke glömma de tusental, som äro utan brist. Sedan Fétis och Eitner utgivit sina verk, ha en mängd musikbibliografiska kataloger sett dagen, och även supplement i den ena eller andra formen ha utkommit till Fétis' och Eitner:s arbeten, men det centrala i hela musikbibliografiens undersökningar är dock fortfarande dessa ovärderliga klassiska verk av Fétis och Eitner, vilkas motstycke med avseende på omfattning ingen efter dem vågat eller kunnat utgiva.

Vi vilja nu närmast framlägga några allmänna iakttagelser, som vi gjort i åtskilliga hänseenden under studiet av Fétis och Eitner, och sedan övergå till bestämda detaljfrågor.

I. ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Stundom ha Fétis och Eitner *avsiktligt utelämnat* författare inom musikens område och deras verk. Detta är säkerligen fallet med spanjoren *Iriarte* och hans namnkunniga diktverk om *La Música*, som ju utkom i en mängd upplagor (första uppl. 1779) och översättningar. Fétis kände väl till verket (se *Encyclopédie de la Musique*, I, s. 2122), och Eitner säger i förordet till *Quellen-Lexikon*: »Zum Teil auch die Gedichte zum Lobe der Musik sind fortgelassen». Både Fétis och Eitner ha likaledes utelämnat: *Gottfried Steinfeld, Eine Christliche Orgel-Predigt*, Dantzig 1695, och den svenska avhandlingen *de Tarantula*, Uppsala 1702 (se i det följande), och Eitner har icke medtagit den danska dissertationen: *Quid musica in affectus valeat*, Köpenhamn 1742¹, vilket överensstämmer med Eitner:s princip att icke uppföra »Orgel-Einweihungspredigten, ärztliche Abhandlung über die Wirkung der Musik, des Tarantelstiches» (Vorwort, s. 7).

¹ Fétis nämner däremot denna avhandling, men anger endast »presidenten» *Jakob Christiani Winslow*, icke respondenten *Nicolaus Werring*. Vårt exemplar har den egendomligheten, att det har två olika titelblad, det ena angivande disputationens början, det andra dess fortsättning. På båda titelbladen är dagen för disputationen icke tryckt, utan siffran 5 är ditskriven, det tryckta »Octobris» är överstruket och ersatt med ett skrivet Decemb.

Fétis ägnar ingen specialartikel åt *Clément Marot*,¹ ehuru han ägde ett stort antal av de bekanta upplagorna av Davids psalmer med musiknoter,² under det att Eitner visserligen uppför Marot, men endast nämner upplagor, utgivna före 1600. *Pignorius, De Servis* (första uppl. 1613), varav endast en del handlar om de gamlas musik, uppföres av Fétis, men har — sannolikt avsiktligt — utelämnats av Eitner.³

En och annan gång ha arbeten medtagits, som Eitner endast känner från någon katalog, men som han säkert hade *uteslutit, om han undersökt dem*. Sålunda uppför han: »*Arnell, Laurentius*, nur bekannt durch »*Livre des cantiques à Stockholm 1734*». 12°. [B. Upsala.] Arnell var emellertid icke musiker utan »*Past. des eglises de St. Jaques & de St. Jean*» i Stockholm, och boken — *Livre de Cantiques, Seconde edition* — innehåller icke alls någon musik, utan endast orden till psalmerna.

Stundom giver Eitner *ofullständiga uppgifter* om verken:

Av *James Beattie, Essays: on Poetry and Music*, ha vi tredje editionen, London 1779, och i fråga om denna har Eitner riktiga uppgifter. Eitner nämner emellertid icke den första upplagan, som enligt Fétis utkom år 1762, men en upplaga av år 1778, som väl då skulle vara den andra.

¹ Fétis omnämner dock Marot och hans psalmer under artikeln Goudimef (:IV, s. 66, 67, 69).

² Vi ha många upplagor av Davids psalmer med musik, bland vilka några äro märkliga:

Les Pseaumes de David, mis en rime françoise. Se vendent A. Charenton Par Nicolas Bourdin. 1612. Finnes icke hos Fétis och Eitner eller i katalogen över Fétis' bibliotek.

Les Pseaumes de David, mis en vers François, Amsterdam 1738, med samma titel, tryckort och årtal som no. 1411 i Fétis' katalog, men med annan förläggare: Chatelain (i st. för P. Mortier.)

Paraphrase des Pseaumes de David en vers françois par Antoine Godeau, et mis nouvellement en chant par *Thomas Gobert*, Paris 1659. Eitner känner endast ett biblioteksexemplar: Bologna.

³ Det har kanske ej heller ingått i Eitner:s plan att meddela sådana ytterst sällsynta specialitéer som »*Ariettes Séparée Du 1er Acte. De Mazet*. Mis en Musique par Mr. *Duny*. Gravée par Le s^r. Hue. A Paris.» och motsvarande för andra akten — tillsammans 40 nummerade sidor musik, 8°, dessutom 2 titelbl. och en frontispice, utan han synes i dylika fall ha nöjt sig med de stora editionerna.

Om de olika upplagorna av *chanson-samlingarna* lämnas i en del fall hos Eitner knappa uppgifter, så att det är svårt att placera dem. Om vi studera *Airs Notés des quatre volumes des chansons choisies*. A Londres, 1784, Edition de Cazin, finna vi, att denna volym innehåller samma melodier som Cazin-upplagan, Genève 1782. Hos Eitner omtalas nu »1784, Chans. choisies. Londres 1784. 8°. [B. Lpz.]. Det är tydligt att denna London-upplaga är identisk med vår London-edition av år 1784, och det framgår således härav, att Eitner:s Chansons, London 1784, endast är en engelsk edition av Genève-upplagan 1782, vilket är omöjligt att sluta sig till av Eitner:s otillräckliga uppgifter.

Ofullständiga upplysningar medföra stundom hos Eitner inkonsekvenser, varpå vi finna exempel i artikeln *Löhlein* (Eitner kallar Löhlein Johann Simon i stället för George¹ Simon!). Här angives sidoantalet för första delen av *Clavier-Schule* men icke för den andra (dennas andra upplaga av år 1788 omfattar 4 bl. 188 sidor, avl. 4°), och i fråga om vissa av Löhlein:s kompositioner användes uttrycket »ib.» omotiverat. Så t. ex. är Nathanael Sigismund Frommanns Erben förläggare till andra upplagan av *Clavier-Schule*, andra bandet, men man finner här hos Eitner beteckningen »ib.», som skulle syfta på »Lpz. u. Züllichau Waisenhaus, Frommannische Buchhdlg.» Det är härvidlag att observera, att Eitner på andra ställen i samma artikel använder olika beteckningar för Frommannische Buchhandlung och Frommanns Erben:

Man kan ganska ofta förebrå Eitner *otillräckliga efterforskningar* i fall, där det säkerligen varit ganska lätt att skaffa upplysningar. Rörande grevinnan *M. F. von Ahlefeldt* t. ex. meddelar Eitner bl. a.: »Die Zeit ihrer Wirksamkeit liesse sich vielleicht durch Prüfung ihrer Schreibart erkennen. Ich schätze sie als am Ende des 18. Jhs. lebend.» Om nu Eitner skall uppföra denna pianist och kompositör, skulle det knappast mött svårigheter att få närmare kännedom om henne. Redan Schilling:s och Mendel:s lexikon uppgiva ju bestämt, att hon

¹ Stavningen av George är ju icke någon detalj av särskild betydelse, men det må i alla fall påpekas, att stavningen George finnes i företalen till båda delarna av *Clavier-Schule* och likaledes i den andra delens titel. I den första delens titel stavas däremot Georg.

levde i slutet av 1700-talet, och om vi forska vidare, finna vi, att hon var född 1755 (prinsessa av Thurn och Taxis) och dog 1810. Hon var sedan 1780 gift med greve F. A. Chr. Ahlefeldt, som några år på 1790-talet var hovmarskalk och chef för Kgl. Teatern i Köpenhamn, sedan dansk minister i Berlin. För övrigt var grevinnans förnamn icke M. F., som Eitner angiver, utan M. T. (Maria Theresia). Det var under hennes mans chefskap för Kgl. Teatern i Köpenhamn, som operabaletten Telemak paa Calypsos Ø fick sin debut, varav ett klaverutdrag finnes tryckt: Telemak paa Calypsos Ø. En Opera-Ballet i fire Acter af Balletmester Galeotti.¹ Sadt i Musik og indrettet for Klaveret af Frue Grevinde M. T. v. Ahlefeldt, fød Prindsesse af Thurn og Taxis. S. Sönnichsen, København. Titelblad, 70 sidor, folio. Eitner nämner icke, att grevinnan Ahlefeldt även komponerat melodierna till P. H. Haste:s intermezzo Væddemaalet, som uppfördes 3 gånger på Kgl. Teatern i Köpenhamn 1793—94. Större framgång hade Telemak, som gavs i Köpenhamn 37 gånger mellan åren 1792—1813, och vars musik skattades högt såväl av kritik som publik.

De nordiska musikskriftställarna och kompositörerna ha ofta behandlats felaktigt eller knapphändigt.

Vad de svenska akademiska avhandlingarna i musik beträffar, uppföras de till stor del av Fétis och Eitner, ofta med Forkel och Hülphers som mellanhand, ehuru framställningen ej sällan lämnar mycket övrigt att önska (se i det följande).

I flera fall har emellertid Fétis rättat en föregående felaktig framställning rörande svenska musikskriftställare som i fråga om Georg Wallin (död som biskop i Göteborg 1760), vilken bl. a. skrivit: De Prudentia in cantionibus ecclesiasticis adhibenda, Wittenberg, två upplagor: 1723, 1733. Fétis har givit en i det hela riktig framställning av honom (det är dock kanske olämpligt att kalla Gottland la Gothie) och följes av Eitner, under det att föregångarna Forkel, Gerber och andra förväxlat honom med hans fader Georg Wallin (död som biskop i Härnösand 1723).

Av Vogler:s läroböcker på svenska omnämner varken Fétis eller Eitner hans Organist-Schola i 2 delar:

¹ Icke Calcotti, som Eitner skriver.

Organist-Schola, Med 8 Graverade Tabeller. af Kongl. Musik-Directeuren Aboten Vogler. Stockholm 1798. 8°. 2 bl., 24 sid.

Organist-Scholans Andra Del. Förklaring öfver Choral-Boken. Stockholm 1799. 8°. titelbl., 20 s.

Ett annat arbete saknas hos Eitner, men återfinnes hos Fétis: *Inledning til Harmoniens Kännedom* af Kongl. Musik-Directeuren Aboten Vogler. Med åtta dertil hörande graverade Tabeller. Stockholm 1794. 8°. 4 bl., 39 s. Fétis uppger oriktigt tryckår: 1795.

Olof Åhlström kallas av Fétis A. J. N. Ahlstroem och uppgives vara född »vers 1762» i stället för 1756. Fétis nämner, att han utgav *Musikaliskt Tidsfördrif* (av honom stavat Tidsfoerdrife!), och uppger för denna verksamhet 2 år (denna tidskrift utkom 1789—1834!).¹ Fétis omtalar icke *Skaldestycken satta i musik*, vilket däremot Eitner gör (I, s. 66: förnamnet tecknas där Ol), men synnerligen knapphändigt och vilseledande: »In B. Glasgow ein Heft schwedische Lieder: Skaldestycken satta in Musik, samlade och utgisne af... Stockholm 1807. 8°.» (samlingen utkom från 1790—1823: 18 band).²

Efter Cramer anför Eitner *Ferling*: »Konzertmeister an der Hofkapelle in Kopenhagen. 1783.» Det har emellertid icke funnits någon konsertmästare Ferling i det danska hovkapellet (se Thrane, Fra Hofviolonernes Tid), utan det är tydligen *Erik Ferling*, som här åsyftas, vilken vid denna tid var konsertmästare i det svenska hovkapellet.³

Även beträffande flera danska kompositörer äro uppgifterna knapphändiga eller felaktiga. Så t. ex. anföres för *Niels Schiörring* av Fétis endast »un recueil de cantiques avec la basse continue, en langue danoise» av år 1783; och Eitner nämner utom K. Ph. E. Bach:s 2 Litaneyen icke annat än »Chorals d'église à 4 voix» av år 1781; under det att Schiörring:s övriga koralböcker förtigas. För övrigt äro Fétis och Eitner ovissa

¹ Eitner uppför icke alls detta arbete.

² Mendel:s uppgifter om Åhlström och J. N. Ahlström äro nästan för kuriösa för att undanhållas svenska läsare. Han behandlar först Åhlström, som han kallar Ahlström, och tillfogar slutligen: »Nicht mit ihm zu verwechseln ist: Ahlström, J. N., vielleicht sein Sohn!»

³ Eitner uppför en *Svedbom*, P... E..., »ein schwedischer Musiker, Lebenszeit unbekannt», såsom utgivare av *Runesvärde*. Det är ju här fråga om P. E. Svedbom, den kände skolmannen, f. i Härnösand 1811, d. i Stockholm 1857, fader till Vilhelm Svedbom.

om Schiörring:s dödsår: 1798. Fétis anger, att han dog »vers 1800», under det Eitner rent ut sätter 1800.

Ett verk av en annan dansk, Claus Schall, nämnes varken hos Fétis eller Eitner: *Musikalisk Nyeaarsgave* for det smukke Kiøn af Concertmester Schall. Kiøbenhavn, 1795. Trykt og forlagt af S. Sønnichsen. liten avl. folio. titelbl., 34 s. Det innehåller emellertid endast arrangements för piano. Även för Schall kan man icke lita på de biografiska uppgifterna: Fétis anger födelseåret »vers 1756» och dödsåret 1836,¹ vilket reservationsvis återgives av Eitner (bör vara 1757—1835). Angående tryckfelet Olaus i stället för Claus, se i det föregående. Eitner har en egendomlig uppgift om att i Pariskonservatoriets katalog skulle finnas ett verk av en Schall av år 1711, med titeln: Raoul bleue, opéra pantomime. Det är antagligen Claus Schall:s musik till Galeotti:s balett Rolf Blaaskiaeg, som här åsyftas: Musiken til Rolf Blaaskiaeg af C. Schall. Stukket af G. N. Angelo. avl. folio. titelbl., 66 s.²

Fétis uppför icke *librettister* i sin Biographie Universelle, och detsamma är även i allmänhet fallet med Eitner, vilket väl i huvudsak kan anses vara en riktig princip i ett lexikon, som enbart sysslar med musik. Libretti böra nog helst överlämnas åt specialarbeten, varav det ju finnes en hel del. Det skulle emellertid säkerligen lämna även för musikforskningen värdefullt material, om man systematiskt undersökte exempelvis de äldre franska livret-böckerna med musik och även de teaterpjäser av ena eller andra slaget, som innehålla sångstycken, till vilka det finnes musik, eller förorden till dessa pjäser. Om vi t. ex. granska *Autreau*-upplagan av år 1749, finna vi visserligen icke i pjäserna någon uppgift om kompositörerna av sånger etc., men genom utgivarens förord få vi veta, att *Mouret* skrivit musiken till *Le Port à l'Anglois*³ (blott 3 s. graverad musik meddelas i denna upplaga). I samma upplagas förord upplysas vi

¹ I första upplagan 1834.

² 1711 som årtal förefaller i alla händelser mycket egendomligt: Rolf Blaaskiaeg uppfördes i Köpenhamn första gången 1808. 1711 står möjligen i stället för 1811.

Schall har även skrivit musiken till många andra baletter. Några av de hos Fétis och Eitner anförda ha besvärliga tryckfel: Sigrid blir hos Fétis »Seyfried» och Afguden paa Ceylon hos Eitner »Idole de Ceylon».

³ La Musique étoit de feu M. Mouret, dont les talens sont si connus, et que l'on pourroit appeller le Musicien des graces et de la gaieté.

om att Mouret även skrivit musiken till Divertissementen i *L'Amante Romanesque* (denna upplaga meddelar endast 1 s. graverad musik). I Fétis och Eitner säges intet om denna musik av Mouret och ej heller något om en kompositör, som omtalas i slutet av ovannämnda förord: »Le Galant Corsaire, les Fêtes de Corinthe, et Dryope, parofitront incessamment mises en Musique par M. Jaulage, dont les talens sont connus.»

Vissa komedi-författare nämnas av Eitner med mer eller mindre reserverad uppgift, att de även skulle skrivit den i pjäserna befintliga musiken, dock utan att Eitner kan anföra minsta bevis härför. Så säges det om Charles Simon Favart: »Dichter und wie es scheint auch der Komponist der Melodien seiner Komödien». Och Jean Joseph Vadé, skaparen av genre poissard, betecknas av Eitner som »ein zu Paris in der Mitte des 18. Jhs. lebender Komponist komischer Opern». Man kan dock icke i levnadsteckningarna över Vadé — vi ha bl. a. studerat flera i 1700-talsupplagorna av hans skrifter och den utförliga artikeln i Anecdotes Dramatiques, 1775 — finna minsta spår av att han skulle ha varit kompositör. Eitner:s artikel över Vadé har även i övrigt fått en olycklig avfattning. Då det gäller att anföra hans verk, börjar han med en mycket egendomlig uppgift: »Der Antiquar Rosenthal besass einst die Oper: Le Troc. Opéra comique (Text von A. Foubonne). Parodie des troqueurs. Paris. Part. 60 S.» Någon parodi av Vadé på hans egen opéra comique Les Troqueurs ha vi icke kunnat påträffa bland hans skrifter. Däremot finner man annonserad i Duchesne:s Vadé-upplaga från 1750-talet under rubriken »De M. Favart et autres Auteurs» (detta efter Vadé:s egna uppräknade skrifter): Le Troc, Parodie des Troqueurs, avec toute la Musique, vilken pjäs antagligen är identisk med den i Anecdotes Dramatiques, II, s. 244, nämnda Le Troc, Parodie de l'Intermède des Troqueurs, par Farin de Hautemer, à la Foire Saint Laurent, 1756. Uppgiften i Eitner sammanhänger antagligen med någon grov förvanskning. Sedan fortsätter Eitner med att uppföra en del »Operetten», som han funnit i en Haag-upplaga av år 1771.¹ Den som nu endast läser Eitner:s artikel om »kompositören» Vadé, får naturligtvis den uppfattningen,

¹ Denna innehåller enligt Eitner »Texte seiner Operetten, doch befinden sich nur am Ende jeder Operette einige einstimm. Airs, Rondes und Vaudeville».

att denne komponerat musiken till alla dessa verk, t. o. m. till Les Troqueurs, vartill som bekant *d'Auvergne*¹ skrivit musiken (under det kompositöfverna i andra fall äro okända). Eitner:s uppgifter från Haag-editionen stämma för övrigt stundom icke alls med uppgifterna i våra äldre franska Vadé-editioner, såsom exempelvis då Eitner anför, att »Le poirier, op.-com.» är »ohne Musik». I vår Duchesne-upplaga, 1752, angives priset för Le Poirier vara »24 sols avec la Musique»; och i slutet följa 4 sidor graverad musik.^{2 3}

Då det gäller *operor*, måste man vara försiktig med Eitner:s uppgifter. Redan i de Nachträge, som följa i det tionde bandet av Eitner:s lexikon, har F. Piovano s. 436 fäst uppmärksamheten på flera fall, där Eitner uppför en Nicola Piccinni:s opera, vilken har två namn, som två olika operor. Och ännu större försiktighet är av nöden, när det är fråga om olika editioner av samma opera.

Vi ha t. ex. en partitur-edition av *Nicola Piccinni:s Atys*, vilken är »Gravé par Le Roy», säljes Chez l'Auteur» och »De la Chevardiere» och som är »Imprimé par Basset». Den är försedd med Piccinnis egenhändiga namnteckning och omfattar titelbl., 303 sidor, folio. Man finner nu hos Eitner en edition »Paris, La Chevardiere. P. 303 S.» och en annan edition »Paris, gravé Le Roy. P.» Vi misstänka i hög grad, att dessa två editioner helt enkelt äro samma upplaga och att Eitner av olika avfattade kataloguppgifter förletts till sitt misstag. Vi vilja därjämte framhålla, att det för en annan edition uppgives som karakteristikum, att den är tryckt av Basset (ett exemplar: »R. C. of Mus. mit seinem Autogr.»). Denna upplaga angives emellertid omfatta 332 s. I detta fall är det naturligtvis ett rikt fält för misstag, om kataloguppgifterna äro ofullständiga.

¹ Liksom Fétis stavar Eitner Dauvergne, Antoine »(wie er sich selbst schrieb, ältere Lexika nennen ihn Art. d'Auvergne)». Vi ha emellertid 2 tryckta kvit-tenser rörande operaloger med d'Auvergne:s egenhändiga underskrift: den ena av år 1770, den andra datetad 1787. Båda stava tydligt D'Auvergne med apostrof, den senare har även namnet tryckt: Antoine d'Auvergne.

² Eitner angiver för Vadé:s *Le Trompeur trompé*: »représ. 18/2 1755», där 1755 antagligen är tryckfel för 1754. Duchesne-upplagan har följande: »Représenté pour la premiere fois sur le Théâtre de la Foire S. Germain le 18 Février 1754».

³ Fétis har inga specialartiklar om Favart och Vadé.

Ett liknande förhållande som i fråga om *Atys* blir det med ett annat verk av Piccinni, *Roland*, vårt exemplar med två egenhändiga namnteckningar av kompositören.¹ Detta är »Gravé par J. Dezauche» och säljes »A Paris Ches l'Auteur» och »M. De la Chevardiere». Bland flera hos Eitner nämnda editioner finnas nu en »Paris, l'auteur et La Chevardiere» och en »Paris, grav. Dezauche», och är det att förmoda, att även dessa »två» editioner äro en och samma.²

Även Fétis kan fela åtskilligt i fråga om operorna. Sålunda måste Pougin i supplementet till *Biographie Universelle* medgiva, att det beträffande Henri Montan *Berton*:s verk finnes »un assez grand nombre d'erreurs». Fétis har emellertid riktiga uppgifter för operan *Montano et Stéphanie*, varav vi ha en edition: A Paris Chez Boieldieu Jeune... Propriété de l'Editeur, enregistré à la Bibliothèque de Musique Royale. folio. titelbl., 266 s. Denna upplaga är okänd för Eitner, som däremot anför en annan: Paris, Deslauriers. Eitner bifogar härvid en datering, som är oförståelig: 27/4 1798. Vår edition har den riktiga: »Représenté pour la premiere fois sur le Théâtre de l'Opéra comique Royale, le 15 Avril 1799.»

Då ett arbete avhandlas på flera ställen hos Eitner, sker detta ofta, utan att någon jämförelse mellan artiklarna ägt rum, varför ej sällan *olika*, stundom t. o. m. *motsägend* uppgifter lämnas.

Giovanni Guidetti:s Directorium chori i *Nicola Stamigna:s* edition av år 1665 omnämnes, som sig bör, under såväl Guidetti som Stamigna, men tydligen utan att Eitner jämfört artiklarna, och därför konstateras för detta arbete under Guidetti 4 bibliotek och under Stamigna 2. För övrigt är uppgiften om sidorna under Guidetti oriktig: »6 u. 756 Bl». Skall vara 6 bl. och 756 sidor, vartill kommer ett onummerat blad före s. 741.³

¹ Både här och i föregående verk har Piccinni skrivit sitt namn med 2 n, vilken stavning även följts i dessa båda arbetens tryck.

² Även ett verk av *Rouget de Lisle* har hos Eitner fått en oklar behandling: *Cinquante Chants Français* Paroles de différens auteurs. Mises en musique avec accompagn^{nt} de Piano, par Rouget de Lisle. 3 bl., 209 s. Folio. à Paris, Chez l'Auteur. För detta verk anföras 2 bibliotek. Omedelbart därefter kommer i Eitner ett arbete »Im Conservat. zu Brüssel», vilket tydligen är samma verk, fastän det först nämnda exemplaret fått några tryckfel, som frankalla en viss skillnad i titeln.

³ Fétis behandlar detta arbete endast under Guidetti.

För *Christophe Ballard:s* samling *Brunetes ou petits airs tendres*, 3 delar, angives under *Airs* (Eitner I, s. 73) sidoantalet för varje del och ett flertal bibliotek med detaljuppgifter. Arbetet återfinnes sedan i samma del av Eitner med reducerad titel under artikeln Ballard, s. 318, och utan minsta hänvisning till artikeln under *Airs*. S. 318 har ett nytt bibliotek tillkommit »Darmst.», under det att av de övriga endast 2 anföras.¹

Den oreda, som uppstår därigenom, att ett arbete uppföres på flera ställen, blir synnerligen besvärlig och vilseledande i fråga om de äldre *svenska akademiska avhandlingarna* i musik. På dessa avhandlingars titelsida uppfördes såväl presidenten, den akademiska läraren, som respondenten, studenten. Avhandlingen kunde författas av endera av dessa, och i många fall blir det svårt att avgöra, vilkendera som är författaren. Emellertid finna vi dessa avhandlingar hos Fétis och Eitner än under presidenten, än under respondenten, och ej sällan under båda; utan att artiklarna jämförts, vilket ofta åstadkommer förvirring av den art, att det för den, som icke sett avhandlingen, stundom är omöjligt att förstå situationen. Och här är det icke blott Eitner, som felar — han känner ofta avhandlingen endast genom Fétis —, utan även Fétis gör sig skyldig till planlöshet och vårdslöshet.

För den akademiska avhandlingen: *Specimen Academicum de Triade Harmonica*, Uppsala 1727, är *Erik Burman* president och *Tobias Westbladh* respondent. Fétis (följd av Eitner) uppför först avhandlingen under Burman, och hos Fétis förvandlas där Westbladh till Westenblatt.² Sedan namnet sålunda förvanskats, är Fétis färdig med en ny artikel om Tobie Westblad, »auteur d'une dissertation intitulée: Da (sic!) triade har-

¹ Även i fråga om åtskilliga arbeten efter år 1800 finna vi hos Eitner dessa olika uppgifter, då arbetet omtalas på flera ställen. Som exempel kan nämnas *Cristoforo Caresana:s Solfèges à plusieurs voix*, i *Alexandre Étienne Chorons:s* upplaga, som enligt Fétis utgavs 1818. Under Caresana uppgives hos Eitner angående förläggaren: »chez l'éditeur», och 3 bibliotek anföras. Samma verk återfinnes under Choron, men då hänvisas endast till ett bibliotek! Emellertid nämnes under Choron ännu ett verk »Solfèges à plusieurs voix», för vilket Leclerc uppgives som förläggare. Det är dock tydligt, att de båda verken under Choron äro ett och samma, då i själva boken angivas såsom förläggare både l'Éditeur och Leclerc.

² En liknande form finnes f. ö. även i Mattheson:s Ehrenpforte av år 1740, s. 29: Westenbladh.

monica». Eitner har även en artikel om denna avhandling under Westbladh och kan nu anföras format, sidoantal och 2 bibliotek för densamma (under Burman har Eitner endast citerat arbetet efter Fétis). Om man endast studerar dessa lexikografers uppgifter, särskilt Eitner:s, är det omöjligt att fatta sammanhanget i fråga om detta verk: Eitner förklarar ju på ena stället Burman för författare och på det andra Westbladh, utan att i minsta mån sätta dessa »båda» avhandlingar i förbindelse med varandra. Angående sidoantalet för avhandlingen får man under Westblad i Fétis veta, att det är 57 s., i Eitner 4 Bll. 53 S. Båda uppgifterna stämma icke fullständigt med det exakta: 8°.¹ 4 bl., 53 numrerade s., 3 s.²

Planlöshet finner man även hos Eitner med avseende på den akademiska avhandlingen: *Dissertatio Mythologico-Historica de Primis Musicæ Inventoribus*, Uppsala 1729. President var *Laurentius Arrhenius* och respondent *Johannes Christiern Duræus*. Eitner uppför avhandlingen dels under Lorenz Arrhenius med hänvisning till »Dresd.», dels med titelvariant under Duræus, nu anförande »Lübeck» och med sidotal. 8°.³ Duræus uppgives vara »ein Däne»! Fétis anför avhandlingen endast under Arrhenius.

Samma bristande klarhet i framställningen karaktäriserar Eitner:s uppgifter i fråga om: *De Fatis Musices in Svecia*, varav en del utkom Uppsala 1797, 4°, 14 s., Pro Gradu, med *Eric M. Fant* som president och *Sven Yckenberg* som respondent, och en andra del följande år med Yckenberg och *Car. Ax. Juringius* som respondenter, titelbl. s. 15—30.⁴ Första delen av denna avhandling omtalas nu hos Eitner först under Fant, utan att Yckenbergs namn nämnes, varför man naturligtvis tror, om

¹ Format-uppgifterna variera mycket ofta hos Fétis och Eitner, även hos samma lexikograf för samma verk, då det anføres på flera ställen. Så här: Fétis 8° under Burman, 12° under Westblad; Eitner »kl. 8°».

² I Mattheson:s Ehrenpforte angives särskilt denna avhandlings tryckare: »Upsaliae, Literis Wernierianis», och säger Mattheson i en not, s. 29: »Der Drucker verdient aus der Ursache genannt zu werden, weil er die saubersten kleinen Noten hat, die man nur wünschen mag, und bey uns nicht anzutreffen sind». Dessa nottyper förekomma även i de andra musikavhandlingarna, som äro tryckta på detta tryckeri.

³ Fétis 8°; Eitner under Arrhenius 12°, under Duræus 8°.

⁴ Den andra delen föregås av en tillägnan, skriven av Juringius ensam, och det är möjligt, att huvudparten av denna del är hans.

man endast studerar denna artikel, att Fant är författaren, vilket knappast är fallet. Sedan anföres avhandlingen under Yckenberg, och där är det likaledes omöjligt att få någon riktig uppfattning av den. Här meddelas avhandlingen Pro Gradu, omfattande 30 s., följd av dessa ord: »Die Dissertat. von Yckenberg folgt nach S. 14 mit neuem Titelbl.», vilket ju blir obegripligt, då Yckenbergs speciella avhandling Pro Gradu utkom först och innesluter sidorna 1—14. Tryckåret för den andra delen av avhandlingen och Juringius' namn nämnas ej alls, och detta är även fallet hos Fétis, som för övrigt uppför avhandlingen endast under Yckenberg.

Ett synnerligen eklatant exempel på den nonchalans, varmed Fétis och i synnerhet Eitner behandla de äldre svenska avhandlingarna, ha vi i artikeln *Georgius* (Fétis: Georges) *Wallerius* — stavningen med W i stället V är oberättigad. Här uppföres först en »Dissertatio gradualis»: »*de Antiqua & Medii Aevi Musica*, Uppsala 1706. 8°. Eitners uppgift (efter Fétis) om sidoantalet är oriktig: 106 s. Det rätta är: 4 bl., 102 s., 1 bl. President var *Johan A. Bellman*, respondent *Georg I. Vallerius*. Här anföres hos Eitner endast Fétis som källa. Nu befinner det emellertid, att Eitner uppfört denna avhandling även under *Georgius I. Vallerius* (med enkelt V!), och i denna artikel anför han en vidlyftigare titel, angiver annat sidoantal (4 Vorbl. 102 S.) och nämner ett bibliotek: B. B.! Om vi nu återgå till artikeln *Georgius Wallerius* (med dubbelt W!), uppföres där av Fétis och Eitner som andra avhandling, skriven av denne¹: *De Instrumentis musicis*, Uppsala 1717. 8°. Denna uppgift ter sig dock vid närmare skärskådande ytterst egendomlig. Det är nämligen samma avhandling, som av dessa lexikografer uppföres under *Olaus Bergrot* med utförligare och riktig titel (uttrycket »*De Instrumentis musicis*» återfinnes icke på avhandlingen): *Exercitium Academicum Instrumenta Musica* leviter delineans. Här tillkommer sidoantalet: 34 s., vilket är riktigt för själva avhandlingen: dock ytterligare 2 bl. i början och 1 bl. i slutet, och dessutom ett bibliotek: Musikfr. Wien. För övrigt har *Georg Vallerius* ingen förbindelse med denna avhandling, utan den hade till president *Johannes Vallerius* och till respondent *Olavus O. Bergrot*.

¹ enligt Eitner; "lue par lui à l'Académie d'Upsal" (Fétis).

² Eitner kan här endast anföra Fétis som källa.

Denne Bergrot angives på titelbladet vara Helsingus (= från Helsingland), vilket av Fétis tolkas så, att han var född i »Helsing», av Eitner (nach Becker») i Helsingör! Till sistnämnda originella tolkning har möjligen bidragit, att på titelbladets andra sida i en tillägnan till Daniel Djurberg använts uttrycket »Pastori in Danemark» (Danmark där naturligtvis socknen Danmark utanför Uppsala)!

Genom uppgivande av olika titlar och olika författare (av vilka den ene är alldeles främmande för avhandlingen »*Exercitium Academicum*») har för samma avhandling Eitner således i anslutning till Fétis gjort två avhandlingar av en, och genom att variera författarnamnet och boktiteln för en annan (»*de Antiqua & Medii Aevi Musica*») har Eitner förvandlat en avhandling till två, allt under anförande av oriktiga detaljer!

Härefter övergå vi till några bestämda detaljfrågor och behandla först en del verk, som icke äro anförda hos Fétis och Eitner.

II. VERK, SOM ICKE ÄRO NÄMNDA HOS FÉTIS OCH EITNER

Flera av de tidigare kompositionerna äro visserligen icke kompletta, utan stämmor fattas stundom, men vad som finnes är tillräckligt för att konstatera en del bibliografiska fakta.

1500-TALET

Här märkas flera *italienska* kompositioner, vilka i de upplagor, som förefinnas hos oss, äro okända.

Av Nasco:s *Canzon Villanesche* finnes en upplaga av år 1561 — den fjärde editionen av detta verk, vars första upplaga är obekant. Boken har tillhört Heyer:s samling i Köln: *Di Giovan Nasco le canzon villanesche* alla napolitana A quatro voci. Libro primo. In Vinegia, Appresso Girolamo Scotto. 1561. Tenore. Liten 8°. 31 s. Tavola.

Palestrina:s *Missarum*, I, finnes i en upplaga av år 1581, som innehåller 3 missae: *Ecce sacerdos magnus*, *O Regem coeli* och *Virtute magna*, vilket icke alls stämmer med de 3 mässor, som Eitner uppgiver för upplagan 1581. Vår upplaga synes vara

BASSO

MADRIGALI
DI FELICE ANERIO
A CINQUE VOCE

Nuouamente stampați & dati
in luce.

SECONDO LIBRO.

CON LICENTIA DE SUPERIORI

IN ROMA
Appretto Alessandro Gardano K
M. D. LXXXV.

Anerio, Madrigali, Secondo libro
Rom 1585

QVINTVS

LIBER SECVNDVS
IOAN: PETRI ALOYSII
PRAENESTINI
MOTECTORVM QVAE
PARTIM QVINIS,
PARTIM SEPTIS, PARTIM OCTONIS
Vocibus concinnatur.

Venezijs Apud Angelum Gardanum.
M. D. LXXXVIII. Bb

Palestrina, Liber secundus Motectorum
Venedig 1594

A GIOSEPPE VENERE
GENTIL'HOMO COSENTINO.

E presenti Musicali Compositioni del Sig. Pomponio Nenna quanto a tutte l'altre, che fin hora si veggono alle Stampe fuori stanno, nou è alcuno della Musica in tendente, che chiaramente nol confessi, & affermi, benchè essendo lungo tempo di mano in mano andate errando per colpa di coloro, che più auidamente à l'arne copia, che giuditio han posto inire, erano homai così spogliate di quella purità, e candidezza, con che dalla penna dell'Autore furono già vestite; che à pena poterà cantarfenè alcuna, senza infinite discordanze di voci, del che molti à pietoso zelo alcuni miei Signori da per sommaramente diletarsi della Musica, e per offruanza di sì famoso Autore mi hanno pronato (quantunque debole à tanta impresa) à purgare di tanti errori in che per lungo errore di penna in pecana erauo incorse. Laonde effebdomi stati i lor prieghi comandamenti, & hauendo cercato quanto mi è stato possibile al lor desiderio, & al mio debito sodisfare mi sono risoluto di mandarle alle stampe, e dimostrarle insieme al mondo l'affetto, con che di sì eleuato ingegno la ricordanza benoro. E como adunque queste compositioni sotto il nome di V. S. si per darle faggio di quanto l'umo, & offeruo per le belle virtù, che le hanno all'anima ornamento, e perche non potea trouar le miglior ditte contro le detractioni di inuidiosi, che V. S. la quale non s'indugnerà il dono, e per l'eccellenza dell'Autore, e per lo patrisco har gusto, e diletto, che ella prende di sì fatta professione della quale à marauiglia intendente, e col fine purgo à V. S. dal Cielo ogni contraputa felicità. Da Napoli il dì 22. d'Ottobre 1613.

DIV. S.

Assistionalissimo Seruitor.
Don Nicola Tortamano.

Dedikation av Nennas första bok madrigaler 1613
Till Giuseppe Venero av Nicola Tortamano

CANTO

DI
POMPONIO
NENNA,
CAVALIER DI CESARE.
IL PRIMO LIBRO
de Madrigali à quattro voci.

IN NAPOLI, Nella Stampa di Gio: Battista Gargano,
& di Lucrezio Nucci. M. DC. XIII.
CON LICENZA DE SUPERIORI.
Si ueniziona alla Scuola di Musica di Nicola Tortamano allo Spirito Santo.

Nenna, Il Primo Libro de Madrigali
Neapel 1613

en mindre upplaga av editionen 1554, vilken senare utom ovan anförda 3 mässor innehåller ytterligare 2 (se om innehållet i dem Fétis, VI, 433). Upplagan av Missarum, I, 1581, i detta skick finnes varken i Eitner eller Fétis: *Joannis Petri Aloysii Praenestini*, in Basilica S. Petri de urbe capellæ magistri. *Missarum liber primus*. Quatuor vocum. Brixia, Apud Thomam Bozzolam. 1581. 4°. Cantus: Titels., 30 s. Altus: Titels., 34 s.

Även en annan Palestrina-upplaga är okänd hos Eitner och Fétis: *Liber secundus Joan: Petri Aloysii Praenestini Motectorum* quæ partim quinis, partim senis, partim octonis vocibus concinuntur. Venetiis Apud Angelum Gardanum. 1594. Quintus. 4°. 48 s.¹

Av Felice Anerio föreligger en andra bok madrigaler av 1585. Det äldsta kända verket av Anerio är enligt Eitner en första bok madrigaler av samma år, och hör således vårt exemplar — av allt att döma — till Anerios tidigaste tryckta kompositioner: *Madrigali di Felice Anerio a cinque voci nuouamente stampati & dati in luce*. Secondo libro. Con licentia de' superiori. In Roma appresso Alessandro Gardano. 1585. Basso. 4°. Titelbl. 1 s. dedikation till Monsignor Marc'antonio Serlupi den 1 november 1585. 20 s. Tavola:

Amor sel'amorosomio persiero	1	Morró dolce mio bene	12
Occhi gloria d'amore	2	Il giouenil mio core	13
Amor uolendo un giorno	3	A te non basta solo	14
Falda di ui uiua neue	4	A tuoi ritornabissi	15
Amor se bei Rubini	5	Vidd' inmezzo	16
Amor la uaga luce	6	Viddi rapir i bagi	17
Chiare è lucenti stelle	7	Non haue il Mar	18
Crderò ² col partire	8	Doppo lungo seruir Prima	
Amor che dolcemente	9	parte	19
Donna ben saprei io	10	Deh se ui e'l mio seruir Se-	
Donna s'io resto uiuo	11	cōda parte ³	20

¹ Av Palestrina:s *Liber Primus Joan. Petri Aloysii Praenestini Motectorum*, känner Fetis icke upplagan 1590, för vilken däremot Eitner anför flera belägg. Eitner anger emellertid för denna upplaga 1590, »ib.», vilket skulle betyda "Ven., Scotus". Vår upplaga av år 1590 är tryckt »Venetijs Apud Angelum Gardanum», och är det väl troligt, att "ib." endast är tryckfel hos Eitner. Om så icke är fallet, skulle vår upplaga vara okänd.

² Crederò!

³ Vi kunna även genom en tillägnan konstatera ett av Fétis och Eitner

1600-TALET

Även från 1600-talet föreligger en italiensk upplaga, vilken endast är känd i detta exemplar: Di *Pomponio Nenna*, Cavalier di Cesare. *Il Primo Libro de Madrigali à quattro voci*. In Napoli, Nella Stampa di Gio: Battista Gargano, & di Lucretio Nucci. 1613. Con Licenza de' Superiori. Si vendono alla Scola di Musica di D. Nicola Tortamano allo Spirito santo. Canto. 4°. 23 s. Tavola:

Ahi dispietata	3	Voi negate	14
Viuo mio Sol	4	Ancide solla morte	15
Vedrò il mio Sol	5	Candida man	16
O mia luce	6	Qual sora ò donna	17
Eccomi pronta	7	Sospir	18
Se la doglia	8	Asciugate	19
Voi bramate	9	S'io taccio	20
S'all'hor	10	La mia doglia	21
Il tuo dolce candore	11	Ripiglia Ergasto	22
Se gli occhi vostri	12	Aure liete	23
Madonna	13		

Denna Nenna:s madrigalbok är tillägnad Giuseppe Venere Gentil' huomo Cosentino av utgivaren Don Nicola Tortamano, som — av titelbladet att döma — innehade en »Scola di Musica» i Neapel. Det är tydligen första upplagan av det Eitner VII, 171 anförda verket: Il 1. lib. de Madr. à 4 voci. Nouam. ristamp. & con ogni diligenza corretti, con l'aggiunta del Basso continuo da Carlo Milanutio. Ven. 1621 Aless. Vincenti, vilket enligt Eitner förefinnes i 2 bibliotek, och denna första upplaga är så mycket märkligare, som första upplagan av Nennas madrigaler ofta är försvunnen (jmf. Eitner om Nenna:s madrigaler: Von den Madrigalen ist öfter nur eine spätere Ausg. bekannt).¹

icke angivet verk, en caccia från 1500-talet. Denna tillägnan tillhör en madrigalupplaga, som enligt Eitner finnes i några bibliotek, av *Paolo Aretino: Li Madrigali*, A V. VI. VII. VIII. novamente dati in luce. In Vinegia Apresso Gierolamo Scotto 1558. Dessa madrigaler äro tillägnade: All' Illusuriss, (sic) et Eccellentiss. Sig. Don Francesco Medici Principe di Fiorenza Paolo Aretino. Det heter i denna dedikation bl. a.: ... Onde io hauendo, non ha molto tempo, presentato a V. Eccellenza un mia caccia ... Mando perciò, ad accompagnar la caccia, questi miei madrigali ...

¹ Författaren fäste redan 1916 i Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen, s. 292, uppmärksamheten på denna första upplaga av Nenna:s madrigaler. — *Årsbok 1928*.

Företalet till den första upplagan av Nenna:s madrigaler föranleder vissa reflektioner av intresse för uttrönande av Nenna:s dödsår. I Quellenlexikon åberopar Eitner uttalanden av Ferdin. Archilei (år 1618) och Aless. Vincenti (år 1621), att Nenna då var död, och han anför vidare: »In Romano Micheli's Musica vaga 1615 in der Vorrede wird N. im Dienste des Fürsten von Venosa zu Neapel bez., später lebte er in Rom.» Inför dessa senare uppgifter ställer man sig emellertid synnerligen tvivlande, sedan man sett företalet till första upplagan av madrigalerna av år 1613. Det förefaller ju redan från början egendomligt, att kompositören icke själv skrivit företalet och gripit tillfället att ägna sitt verk åt någon av sina gynnare. Och varför skulle det icke överlämnas åt Nenna själv, om denne levat, att rensa bort felen utan åt Nicola Tortamano, som bl. a. skriver i företalet: »Le presenti Musicali Compositioni del Sig. Pomponio Nenna... erano homai così spogliate di quella purità, e candidezza, con che dalla penna dell' Autore furòno già vestite; che à pena potea cantarsene alcuna, senza infinite discordanze di voci, del che mossi à pietoso zelo alcuni miei Signori da per sommamente dilettersi della Musica, e per osseruanza di si famoso Autore mi hanno spronato (quantunque debole à tanta impresa) à purgarle di tanti errori in che per lungo errore di penna in penna erano incorse.» Och det heter vidare: »Laonde essebdomi stati i lor prieghi comandamenti, & hauendo cercato quanto mi è stato possibile al lor desiderio, & al mio debito sodisfare mi sono risoluto di mandarle alle stampe, e dimostrare insieme al mondo l'affetto, con che di si eleuato ingegno la ricordanza honoro.» Och det vore ju vidare synnerligen egendomligt, om Tortamano beslutat sig för att sända Nenna:s reviderade kompositioner i tryck, om denne levat, utan att han samtidigt med ett ord omnämner, att han fått tillstånd därtill av denne eller rådfört sig med honom, och man kan väl näppligen säga om en ännu levande, att man hedrar minnet av detta så upphöjda snille, som fordom klädde dessa kompositioner i purità och candidezza. Detta företal är av den beskaffenhet, att man trots de i Eitner befintliga uppgifterna, att

galer, vilket föranledde en korrespondens med professor Riemann och tillfogandet under artikeln Nenna i Riemann:s lexikon, uppl. 1919, av årtalet 1613 för »ein Buch 4 st. Madrigale» jämte det gamla 1621.

Nenna skulle levat 1615 och senare, måste anse det vara högst sannolikt, att Nenna verkligen var död, då man till minne av honom lät utgiva denna reviderade upplaga av hans madrigaler. Företalet är daterat Neapel den 22 oktober 1613, och sammanställa vi detta med Fétis' uppgift, vilken vi icke ha anledning att betvivla, att Nenna lagerkröntes i Neapel 1613, skulle vi således funnit Nenna:s dödsår 1613, representerat av lagerkröning, död och reviderad minnesupplaga.¹

En fransk *Secret pour composer en musique* av år 1658 är okänd för Fétis och Eitner²: *Secret pour composer en musique par un art nouveau, si facile, que ceux memes qui ne scauent pas Chanter, pourront en moins d'un jour composer a quatre parties sur toute sorte de Basses. Donné au public par un maistre de musique...* A Paris. Chez Jaques de Senlecque... 1658 folio. Titelbl. Au Public (4 s.). Avertissement de l'auteur pour l'Intelligence de son Dessein (6 s.). 9 kapitel (46 s.) Privilege du Roy (2 s.). Författaren är således anonym. Emellertid synes man få en anvisning på författaren i Privilege du Roy, där det bl. a. heter: »Nostre bien amé le sieur *du Reneau* nous a fait remostrer qu'il auroit recouuert un manuscrit intitulé, *Secret pour Composer en Musique...*, dans lequel, outre la rareté de l'Invention, il y a quantité de choses curieuses & non communes, qui pourroient beaucoup contribuer à la perfection de ce bel Art, & seroient tres-utiles au Public, si elles estoient imprimées...» Det torde härav framgå, att författaren antagligen är just denne *Du Reneau*.

Eitner uppför icke *François La Mothe Le Vayer*, den kände franske skriftställaren under 1600-talet, ehuru han skrivit ett

¹ Från 1600-talet finnes även ett annat märkligt italienskt verk: *Laberinto amoroso*, Canzonette a tre voci. Di *Oratio Giaccio*. Libro Terzo. In Napoli, Appresso Gio: Battista Gargano & Matteo Nucci. 1618. Detta exemplar är visserligen icke unikt, då det dessutom föreligger i Bologna, men förtjänar att särskilt framhållas, då man genom Giaccio:s tillägnan till Signor Gio. Francesco Paulella får kännedom om ytterligare ett verk av Giaccio: *Fiori Amorosì*. Det heter nämligen i företalet bland annat: Laonde così come per lo passato non hò mai trascurato l'occasione di presentare à lei ciascuno mio Componimento, come il Primo Libro dell' Armoniose Voci, e'l Secondo de' Fiori Amorosì... Fétis känner endast Armoniose Voci och Eitner dessutom *Laberinto amoroso*.

² Arbetet synes även saknas i Bibliothèque Nationale i Paris. Åtminstone är det icke uppfört i Ecorcheville:s katalog.

arbete, som berättigar honom att även nämnas såsom författare inom musikens område¹: *Discours sceptique sur la musique*. Detta arbete har tryckts i flera upplagor. Den äldsta framställningen finnes i Mersenne, *Questions harmoniques*, Paris 1634. Vår edition ingår i ett annat arbete av La Mothe Le Vayer: *Petit discours chrestien de l'immortalité de l'ame. Avec le Corollaire, & un Discours Sceptique sur la Musique. Seconde Edition. Paris, Veue Iean Camusat, 1640* — Fétis känner endast senare editioner av *Discours sur la musique*. Vår upplaga är omtalad i *Miscellanea Musicae Bio-bibliographica*, årg. 2, s. 66, och synes vara mycket sällsynt — ett exemplar i *Bibl. Wolffheim*, Berlin-Grunewald, är det enda, som där kan anföras, utom »nur *Discours sceptique Ms.*» i *Bologna Lic. mus.*, under det att 3 exemplar anföras för tredje upplagan. Det är just exemplaret i *Bibl. Wolffheim*, som nu befinner sig i vår samling.

Framställningen om musiken börjar här med ett företal: »Le Libraire au Lecteur, s. 179 och 180, och fortsätter sedan t. o. m. s. 251, 8°. Utgivaren meddelar inledningsvis: »Il y a plus de six ans que le R. P. Mersenne donna au public dans ses questions harmoniques ce discours Sceptique qui auoit esté fait en sa consideration». I det följande omtalar utgivaren författarens missnöje med framställningen i Mersenne:s *Questions harmoniques*: »Mais ie sçay qu'il fut fort fasché d'en voir l'impression si imperfecte qu'elle estoit, tant pour ce qu'il ne l'auoit pas mis en estat d'estre rendu public, que par ce qu'il se perdit beaucoup de petits papiers qui estoient attachés à son manuscript». Till sist har han en motivering för att han förordat *Discours sur la musique* med *Discours de l'immortalité de l'ame*: »puisque ce sont des pieces d'une mesme main, & qui n'ont pas d'ailleurs si peu de rapport ensemble, qu'il ne se soit trouué des Philosophes, à ce que j'apprens icy, qui ont creu que nous ne viuions que par le moyen de la Musique, & qui n'ont pris l'Ame que pour une parfaite harmonie. Adieu.»

Det första *Discours* har en tillägnan till kardinal Richelieu på 6 sidor, som tydligen även tillhört den första upplagan.² Företalet till *Discours sur la musique* är däremot av år 1640,

¹ Hos Fétis finner man honom däremot, VI, s. 216: Mothe-Le-Vayer.

² »Privilege du Roy» för denna upplaga är utfärdat 30. december 1636.

såsom framgår av inledningsorden i företalet, och utgivarens yttranden om författarens missnöje med framställningen hos Mersenne och motiveringen för tillägget ingiva den föreställningen, att detta *Discours* med dess förord icke medföljt första upplagan av *Discours de l'immortalité de l'ame*, utan av utgivaren tillfogats den andra. Under sådana förhållanden skulle vår för Fétis och Eitner okända upplaga vara den reviderade edition, som följer närmast efter den första klandrade framställningen i Mersenne:s *Questions harmoniques*.

Eitner och Fétis omnämna icke en *Manuductio* av år 1672: *Manuductio. Ad Cantum choralem Gregoriano-Moguntinum, Quâ Fundamenta hujus Cantus; nec non modus canendi Epistolas, Evangelia, Prophetias, Collectas, Versiculos, Benedictiones, Lectiones, Capitula, aliaque ejusmodi plura traduntur & exponuntur, Jussu & Autoritate Eminentissimi ac Reverendissimi Domini D. Joannis Philippi, Sanctae sedis Moguntinae Archi-Episcopi . . . Moguntiae, Typis Christophori Kûchleri Typographi aulici. 1672. Liten avl. 4°. Titelbl. Praefatio (2 s.). Pars Prima de Arte canendi, Pars Secunda de Modo canendi (143 s.).*

Vi ha även skäl att här omnämna ett annat arbete, vilket ej heller finnes hos Fétis och Eitner: *Rituel Romain du pape Paul V. A L'usage du diocese d'Alet. Avec les Instructions, & les Rubriques en François. Troisième Edition. A Paris, Chez Guillaume Desprez. . . 1677. 4°. I detta arbetes andra del ingår nämligen såsom elfte och sista Instruction (s. 284—318) en avhandling om kyrkans sång: *Sur le Chant de l'Eglise*.*

1700-TALET

Bland arbeten från 1700-talet, som icke omtalas hos Fétis och Eitner, nämna vi först några *franska*.

Les Amours Champêtres. IIe Cantatille Nouvelle Pour un dessus avec accompagnement De Violons, Flûtes, et Haubois. Dediée A Madame La Comtesse d'Etaires par M^r. Bordery. Maître de Musique du concert de Lille en Flandre. Se vend A Paris . . . Avec privilège du roy. 1745. Gravée par Mlle Michelon. avl. 4°. Efter titelsidan följer en sida tillägnan »A Madame La Comtesse d'Etaires» och s. 13—28. Av företalet framgår, att initialerna till Bordery:s förnamn äro P. F. Om P. F. Bordery står i någon relation till den hos Eitner nämnde Bordery fils,

har icke kunnat utrönas. Fétis har icke alls någon artikel i Bordery. Detta Bordery:s verk är märkligt. Det finnes visserligen enligt Ecorcheville:s katalog i Bibliothèque Nationale i Paris en avskrift av partituret till denna Cantatille och med samma början som i detta exemplar, men vårt tryckta exemplar giver initialerna till Bordery:s förnamn och tryckåret och under rättar oss dessutom om att Bordery redan förut låtit gravera en cantatille, som omfattar 12 sidor. Ecorcheville anför under den allmänna beteckningen Bordery ytterligare 3 kompositioner: 2 partiturmanuskript (därav en cantatille: Le triomphe de l'indifférence) och 1 tryckt cantatille allégorique: Journée de Fontenoy, ou la défaite des Anglais par Louis XV, Paris 1746, vilken således trycktes året efter vår cantatille.

Recueil d'Airs, Avec Accompagnement de flute ou violon ou pardessus de viole par Mr Bordet. Le tout Recueilli et mis en ordre par M^r. *** A Paris. Aux Adresses ordinaires de Musique. A Rouen. Chés M. Magoy rue des Carmes aux armes d'orleans. Orden efter Chés äro skrivna med bläck och klistrade över en tryckt rad, som börjar med Chés M. Lainé Rue des Carmes och slutar med l'Ecole Royale Militaire. avl. 4°. Titelbl. Table 1 s. 80 s. Bordet är sannolikt identisk med flöjtisten Bordet, som levde i Paris vid mitten av 1700-talet och som utgav en Méthode raisonnée och skrev 2 stora konserter för flöjt.

Eitner uppför en Cantus diversi, Lyon 1700. 12°. 192 sidor; varpå följa Trois méthodes faciles, 82 sidor. Emellertid har det funnits flera upplagor av denna bok, som man kan se i en senare edition av 1729: Quoiqu'il y ait eu plusieurs Editions de ce Livre, (marquée certaine de sa bonté & de son utilité) j'ai bien voulu vous donner celle-ci... Denna senare upplaga har titeln: *Cantus diversi, pro festis et dominicis anni*. Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus, Ite Missa est, Benedicamus Domino cum Antiphonis et Hymnis... Tolosae, Apud Petrum Robert Typographum & Bibliopolam, sub Signo Nominis Jesu. 1729. I föreläsalet säges bland annat, att utgivaren ökat boken med l'Office des Morts, deux Messes de M. Dumons och Leçons de Jeremie de M. de Nevres. Sidoantalet är i denna upplaga ett annat än i den tidigare: 3 bl., 238 s., 12°, i själva boken. Trois Méthodes faciles omfatta titelbl., 71 sidor, 1 s. Table.

Av *Les Parodies du nouveau théâtre italien* känner Eitner

LES AMOURS CHAMPÊTRES
II. CANTATILLE NOUVELLE
Pour un dessus avec accompagnement
 De Violons, Flûtes et Haubois.
Dédiée
A MADAME LA COMTESSE D'ETAIRES
 PAR
Mr BORDERY.
 Maître de Musique du concert de Lille en Flandre.
 Prix 1^l 4^s.
 SE VEND A PARIS.
 Chez { Mr A. Clerc M^r rue du Roule à la Croix d'Or.
 { Mr Boivin M^r rue St Honoré à la Règle d'Or.
 AVEC PRIVILEGE DU ROY. M.DCC.XLV. Gravé par Mlle Michelon.

Bordery, Les Amours Champêtres
 Paris 1745

endast den nya upplagan av år 1738. Vi ha första upplagan av detta verk: *Les Parodies du nouveau théâtre italien* ou Recueil des parodies Représentés sur le Théâtre de l'Hôtel de Bourgogne, par les Comédiens Italiens Ordinaires du Roy. Avec les Airs gravés. Paris 1731. Briasson. 12°. 3 delar. I: 12 bl., 365 s., 38 s. grav. musik. II: 13 bl., 416 s., 74 s. grav. musik, III: 16 bl., 376 s., 104 s. grav. musik.

Recueil Périodique D'ariettes Avec Accompagnement de Guitare Mêlées d'Airs variés dédié A Madame la Presidente De Meslay par M. Vidal. Gravé par Mlle Lepreux. 12 nummer, 172 sidor avl. folio. Denna Recueil innehåller ett stort antal arrangements eller kompositioner av Vidal, bland vilka ett flertal finnas, som äro skrivna för gitarr solo eller violin och gitarr. Från och med no. 4 upplyses rörande författaren: »L'auteur M^{tre} de Guitare rue Faydeau Hotel Daufin N° 20.» Jmfr. Eitner: »Im Magazin 1782 nennt er sich »Maître de Guitarre à Paris». I sista numret av Recueil Périodique — vårt exemplar tillhör år 1786 — hebdar han en ny årgång för 1787, bestående av

12 Cahiers. Eitner angiver som »nachweisbar» för Vidal 6 sonater för gitarr och ett manuskript, under det Fétis anför, att omkring 40 av Vidals kompositioner graverats, bland vilka han dock ej nämner dem, som finnas i Recueil Périodique.¹

Även märkas flera *engelska* kompositioner från 1700-talet, som icke uppföras av Fétis och Eitner.

Av *George Berg*, som tillhör senare delen av 1700-talet, nämna Fétis och Eitner ett flertal arbeten, men de sakna hans op. 1: *Six Concertos In Seven Parts for four Violins, one Alto Viola, a Violoncello, and a Thorough Bass for the Harpsichord Composed by George Berg Opera Prima.* London. Printed for the Author by John Johnson. Vi ha stämmorna. Violino Primo Concertino omfattar 17 s. folio och dessutom A Liste of the Subscribers Names, 2 s.

John Wall Callcott representeras av ett partitur för 3 röster, som varken är nämnt hos Fétis eller Eitner: *The Red Cross Knight, Set to Music by Dr. Callcott.* R. Birchall, 140, New Bond Street. London 1797. avl. folio. 9 s.

Generalen och musikälskaren *John Reid* nämnes icke alls hos Fétis, och följande verk är även okänt för Eitner: *Six Solos for a German Flute or Violin, With a Thorough Bass*

¹ Av *Journal Hebdomadaire* uppför Eitner, V, s. 305, åtskilliga årgångar från 1700-talet. Vi ha en del av årgångarna 26—29 (jmf. Freystätter, Die Musikalische Zeitschriften, s. 34, där det om en del äldre franska musikjournaler, bl. a. *Journal hebdomadaire*, anföres; »Diese . . . waren nur von kurzer Dauer»!). Förläggare är nu ej längre la Chevardière, utan Le Duc, successeur de M. de la Chevardière. Det finnes i dessa årgångar åtskilligt av intresse. Den hos Eitner, V, s. 51, först nämnde *Hausmann* — han tecknas i journalen stundom C. Hausmann — representeras här av en mängd piano-arrangements, och i no. 36, årg. 28, finnes en *Air et accompt* av *Widerkehr*. Med avseende på denne sistnämnde uppgiver Eitner för övrigt, att Fétis förlagt hans födelse till den 18 april 1730, och Eitner kan därför naturligt nog icke förstå Fétis' uppgift, att han dog i april månad 1823 vid 64 års ålder. Emellertid har Fétis ej alls uppgivit 1730 som födelseår utan 1739 (detta i båda upplagorna av *Biographie Universelle*), vilket tydligen är feltryck för 1759.

Vi ha även en del av *Pierre Antoine César:s Les Variétés à la mode*, vilka visserligen, i och för sig ha föga intresse. Emellertid finnes det i Suite 10, s. 14, en *Romance* ur *l'Héloïse Allemande*, *Musique de Mr de Horzizki*, ett verk, som varken nämnes av Fétis eller Eitner (Fétis har i andra upplagan av *Biographie Universelle* råkat ut för tryckfelet *Hoszizsky*; första upplagan har *Horzizsky*).

J(ohn) R(eid), A Second Sett of Six Solos
London, omkring 1755.

for the Harpsichord, by J. R. Esqr. A Member of the Temple of Apollo. London. J. Oswald. avl. folio. 17 s. Eitner omnämner däremot A Second Sett of Six Solos — han anför dock endast ett bibliotek: B. Wagner — för samma instrument som ovan nämnda, men lämnar en fullständigt oriktig upplysning angående beteckningen av kompositören: »Er ist hier mit John Reids gez.» Kompositören tecknas även här endast med initialerna: I. R.¹

¹ Vi nämna här även ett par i London tryckta verk, vilka komponerats av icke-engelsmän, som varit bosatta i London.

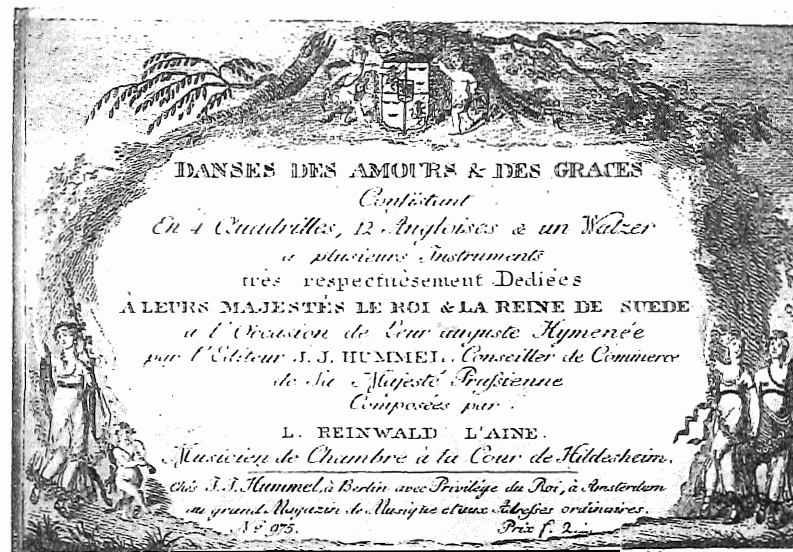
Hos både Fétis och Eitner saknas i förteckningen över *Federigo Fiorillo:s* verk op. 4. Med detta opus-tal betecknas emellertid A Study For the Violin, Consisting of *Thirty Six Capricios*, London. folio, 34 s. Ett NB meddelar: This Edition is published under the immediate Inspection of the Author. Det är tydligen en engelsk upplaga av Fiorillo:s berömda 36 caprices, vilken betecknats som op. 4, och som utgavs i London under kompositörens vistelse där i slutet av 1700-talet (se v. Wasielewski, Die Violine, 1910, s. 199).

Även för *G. G. Ferrari* (i allmänhet anges förnamnet *Jacopo Goffredo*

Från 1700-talet märkas även *två verk, utgivna av Hummel* (Berlin och Amsterdam). Det ena är den i Böhmen födde Anton Kammell:s opus 15: *Six Sonates quatre a Deux Violons deux a Violon et Viola Composés par Antonio Kammell. Oeuvre XV. Hummel, Berlin och Amsterdam. Stämmor, tillsammans 29 s. folio. Utan årtal. Slutet av 1700-talet. Nu finnes det även hos Fétis och Eitner ett op. 15, som emellertid företer väsentliga olikheter med detta op. 15. Fétis uppger under op. 15: Six duos, dont quatre pour deux violons, et deux pour violon et violoncelle, op. 15; Berlin et Amsterdam. Skulle Fétis' op. 15 trots den olika formuleringen av titeln och uttrycket »violoncelle» (tryckfel?) kunna vara samma verk som vårt eller ett annat arrangement? Även Eitner:s op. 15 stämmer icke med vårt op. 15: 6 Duets for 2 V. Lond. 2 Stb. Som man emellertid kan se i Eitner, har samma opus-tal använts för flera av Kammell:s kompositioner, i 2 fall för 3 olika, och det är sannolikt, att vi här ha ett liknande fall och att 3 olika kompositioner eller åtminstone olika arrangements bära samma opus-nummer 15.*

Det andra verket hos Hummel är av L. Reinwald (Fétis: Louis Reinwald; Eitner: L. Reinwald der Ältere), vilken av dessa lexikografer omtalas såsom kompositör av bl. a. åtskilliga danser, quadrilles och anglais, ehuru ingendera uttryckligen nämner: *Danses Des Amours & Des Graces* Consistant En 4 Quadrilles, 12 Angloises & un Walzer a plusieurs Instruments très respectuësement Dediées À Leurs Majestés Le Roi & La Reine De Suede a l'Occasion de Leur auguste Hymenée par l'Editeur J. J. Hummel, Conseiller de Commerce de Sa Majesté Prussienne Composées par L. Reinwald L'Aine. Musicien de Chambre à la Cour de Hildesheim. Chés J. J. Hummel, à Berlin avec Privilège du Roi, à Amsterdam au grand Magazin de Musique et aux Adresses ordinaires. N°. 975. avl.

(Gotifredo); det i de tryckta kompositionerna så ofta förekommande G. G. skulle motsvaras av ett Giacomo Goffredo) saknas i förteckningarna hos Fétis och Eitner op. 42: *48 Preludes for the Piano Forte, Two in each of the Twelve Keys Major, and Two in each of the Twelve Keys Minor, Composed & Dedicated to the Honble Mrs Payne, by G. G. Ferrari. Op. 42. R. Birchall N°. 133 New Bond Street. avl. folio. 16 s. Detta verk, som är utan årtal, torde tillhöra början av 1800-talet. Jmfr. Friedrich Müller, Antiquariatskatalog X, München, s. 16: »um 1790».*

Reinwald, Danses Des Amours & Des Graces
 Berlin, omkring 1797

4°. Rörande denne Reinwald äro uppgifterna mycket sparsamma. Man vet blott, att han var Musicien de Chambre à la Cour de Hildesheim. Han skrev åtskilliga danser för festligheterna vid det preussiska hovet år 1793, vilket ju gör det möjligt, att han vid denna tid var i Berlin, ehuru Eitner:s uttryck synes för starkt: »Er muss demnach zur Zeit in Berlin gelebt haben». Genom tillägnan till Gustav IV Adolf och hans gemål har verket sitt särskilda intresse för oss svenskar, i synnerhet som det är mycket sällsynt. Utom vårt exemplar, som består av stämmor, finnes oss veterligen endast ett dubbel-exemplar och ett klaverutdrag av J. Diettenhofer i Musiksammlung i Königliche Hausbibliothek på Berlins slott. Orkesterstämmorna äro desamma hos oss och i Berlin; Flauto et Clarinetto Primo, Secondo, Corno Primo, Secodo (sic!), Tromba Prima, Seconda, Timpani, Violino primo (titels., 6 sidor), Secondo, Basso. Reinwald nämnes även såsom kompositör av 2 symfonier, 1 Instruction pour le piano och 1 chant en chœur avec piano: *La célébration de la paix: Heil uns, Hamburg 1797.*

Bland verk, tryckta i Tyskland under 1700-talet och okända för Fétis och Eitner, kunna vi även nämna »Zwote verbesserte Auflage» av: *Johann David Scheidler, Sammlung kleiner Klavierstücke*, für Liebhaber, dem Durchlauchtigsten Erbprinzen zu Sachsen-Gotha und Altenburg in Unterthänigkeit zugeeignet. Leipzig, Breitkopf, 1781. avl. folio. 2 bl., 32 s. I denna upplaga äro en del förändringar vidtagna, och »ein neues Lied» är tillagd s. 15: Wiederruf. Den första upplagan av år 1779 omtalas i Fétis (»une suite de petites pièces pour le clavecin») och Eitner (»In Ms. B 1078, B. Dresden».)¹

Många av de svenska akademiska avhandlingarna i musik från 1700-talet omtalas av Fétis och Eitner, men flera saknas hos båda. Vi nämna som exempel:

Exercitium Philosophicum de *Tarantula*, Uppsala 1702. 4°. 4 bl., 31 s. 3 kapitel, av vilka märkes Caput Tertium Musicum (s: 18—31). President: *Harald Vallerius*. Respondent: *Georg Vallerius*.²

Dissertatio Academica, *Phonascos Veterum* Leviter adumbratura, Uppsala 1746. folio. 2 bl., 11 s. President *Peter Ekerman*. Respondent: *Abraham Schultzberg*.

Dissertatio de Poëseos cum Musica Adfinitate, Uppsala 1781. 4°. 14 s. President: *Pet. Svedelius*. Respondent: *Nicolaus Flodin*.

Slutligen vilja vi nämna ett märkligt manuskript från 1700-talet: *24 divertimenti* för baryton³, viola och bas av *Joseph Burgksteiner*, medlem av furst Esterházy:s kapell (violinist) och kyrkokören 1766—1790. 3 stämböcker i avl. folio: baryton 72 s., viola 53 s. och bas 51 s. Manuskriptet är märkligt, därför att kompositioner för baryton äro ytterst sällsynta, och därför att dessa kompositioner äro de enda av Burgksteiner, som äro kända. Även manuskriptets yttre är beaktansvärt. Stämmorna äro bundna i 3 vackra rödbruna kalvskinnband från senare hälften av 1700-talet — uppgiften i Leo Liepmannsohns katalog 169, att de äro från första hälften av 1700-talet,

¹ Vi ha även »Zwote Sammlung» av år 1787, för vilken Eitner endast anför ett bibliotek: »B. Lübeck».

² Jämför Eitner I, s. 7, om »die Wirkung des Tarantelstiches».

³ Baryton var furst Esterházy:s älsklingsinstrument. Haydn har som bekant skrivit 175 kompositioner för instrumentet.

är oriktig. Pärmarna äro rikt gulddekorerade — prydda med yttre och inre denteller. Tresidigt guldsnitt. Stämmorna äro placerade i ett läderfodral med vackert guldsirad rygg och inskriptionen:

Del Giu.
Burgksteiner
Pariton Viola
Basso

Det är ytterst sannolikt, att detta manuskript härslammar från furst Esterházy:s bibliotek. Jmfr. Pohl, Joseph Haydn, I, s. 255, om Haydn:s »XXIV Divertimenti per il Pariton col Viola e Basso, Tom. II., die dem Fürsten eigens dedicirt waren. Sie sind, jede Stimme in schönem rothledernen Einband mit Goldschnitt in ledernem Kapsel (Schubdeckel), mit grosser Sorgfalt vom Copisten ins Reine geschrieben.»¹

III. VERK, FÖR VILKA EITNER ICKE KAN NÄMNA NÅGOT BIBLIOTEK

Stundom anför Eitner arbeten endast med *Fétis som källa*, då han icke kan uppgiva något bibliotek, som äger dessa verk. Så är fallet med Alday le jeune:s 4 violinkonserter. Vi äga den 4:de violinkonserten, vilken emellertid har Bailleux som förläggare, under det att Fétis uppgiver Imbault. Fétis omtalar, att Alday uppträdde på Concert Spirituel ända till år 1791, och denna 4:de konsert angives just vara utförd på Concert Spirituel: *Quatrieme Concerto a Violon Principal Premier Second Dessus, Alto, Basse, deux Hautbois et deux Cors*. Dedicé à Monsieur Duport par M^r. *Alday le Jeune* et Executé par L'auteur, au Concert Spirituel. A Paris Chez M^r. Bailleux... Folio. Violino Principale: 9 s.

Även för en del äldre svenska akademiska avhandlingar i

¹ Huru vårt manuskript kommit till Liepmannsohns antikvariat i Berlin, är obekant. Det köptes emellertid där av antikvarien G. Gutsche i Berlin och var på hans tid föremål för stort intresse (se t. ex. *Revue Musicale S. I. M.*, 1910, s. 53; *Kinsky, Katalog*, II, s. 501). Det förvärvades efter hans död av författaren. Samma öden hade 24 divertimenti för baryton, viola och bas med liknande utstyrelse som Burgksteiner's, dessa av en viss Neumann — kompositören har ännu icke kunnat identifieras; de senare dock numera i Musikhistoriska Museet i Stockholm.

musik kan Eitner icke anföra något bibliotek, utan citerar endast efter Fétis. Här märkas först 3 avhandlingar, med vilka Harald Vallerius' namn är förbundet:

Disputatio Physico-Musica *De Sono*, Uppsala 1674. 4°. 2 bl. 44 s. President: *Andreas Norcopensis*. Respondent: *Harald Vallerius*.¹ Fétis och Eitner under Wallerius.

Disputatio Physico-Musica Secunda *De Modis*, Uppsala 1686. 4°. Titelbl., 20 s. President: *Harald Vallerius*. Respondent: *Nathanael Rydelius*. Eitner har inexakt titel efter Fétis: De modis musicis; ordet »musicis» finnes ej nämnt på avhandlingens titelsida. Fétis och Eitner under Wallerius.

Disputatio Musica *De Tactu*, Uppsala 1698. 4°. 2 bl., 56 s., 1 bl. President: *Harald Vallerius*.² Respondent: *Olaus Retzelius*.

Även denna avhandlingens titel är inexakt hos Fétis och Eitner: De Tactu musico; »musico» är tillagt av lexikograferna. Fétis och Eitner under Olaus Retzel.

Andra svenska akademiska avhandlingar, som Eitner endast känner genom Fétis, äro:

Specimen Mathematicum *de Proportione Harmonica*, Uppsala 1715. 8°. 3 bl., 80 s.

Disputatio Altera *de Proportione Harmonica*, Uppsala 1716. 8°. 2 bl. s. 79—166. 3 bl. Såsom respondent för båda står *Erik Burman*, såsom president respektive *Petrus Elvius* och *Johannes Valerius*. Burman:s födelseort Bygdeå i Västerbotten har av de utländska lexikograferna åtskilligt maltraherats. Fétis: Bygdéa, dans la Gothie occidentale; Eitner. Bygdeå (Westgothen)!³ Dessa avhandlingar anföras av Fétis och Eitner under Burman, liksom en tredje, vilken Eitner uppför efter Fétis: Specimen Academicum *de Triade Harmonica*, Uppsala 1727. För denna avhandling är emellertid Erik Burman president, under det att *Tobias Westbladh* är respondent (angående denna avhandling, se i det föreg.).⁴

¹ Vallerius stavas i avhandlingen med enkelt V, hos Fétis och Eitner med dubbelt.

² Å avhandlingens titelsida stavas Vallerius med W, vilket är tryckfel: även Johannes Vallerius, "Haraldi fil.", som representeras av en dikt i slutet av avhandlingen, stavar med V.

³ Ett obetydligt tryckfel hos Fétis är Burman:s dödsdatum: 2. november 1729 i stället för den 3. november. Åt Burman ägnas för övrigt en lång artikel i Mattheson:s Ehren-Pforte, 1740.

⁴ I ett fall se vi Eitner för en svensk avhandling anföras *Forkel som källa*,

En del verk känner Eitner endast genom någon antikvariatskatalog och har därför endast kunnat giva efterhandsupplysningar. Vi anför:

Cantore addottrinato in tutte le regole del canto corale . . . Terza edizione ampliata. Opera data in luce del Molto Rev. Sig. *Matteo Coferati* . . . In Firenze per Michele Nestenus, e Antonmaria Borghigiani . . . 1710. 8°. 8 bl., 391 s. Kat. List & Franke. Denna Coferati-upplaga ansluter sig tydligen nära till tredje upplagan av år 1708: den har samma tryckeri, samma format och samma sidoantal, som Eitner uppgiver för denna:

Recueil de Cantates. Contenant toutes celles qui se chantent dans les Concerts: pour l'usage des Amateurs de la Musique & de la Poësie. par *I. Bachelier*, Maître de Musique à la Haye. A la Haye, Chez Alberts & van der Kloot. 1728. 12°. 22 bl., 404 s. 14 bl. Kat. Liepmannssohn. Bachelier är icke nämnd hos Fétis.

Anecdotes dramatiques, contenant 1°. Toutes les Pieces de Théâtre, Tragédies, Comédies, Pastorales, Drames, Opéra, Opéra-Comiques . . . qui ont été joués à Paris ou en Province . . . depuis l'origine des Spectacles en France, jusqu'à l'année 1775, rangés par ordre Alphabétique. 2°. Tous les Ouvrages Dramatiques qui n'ont été représentés sur aucun Théâtre, mais qui sont imprimés, ou conservés en manuscrits dans quelques Bibliothèques. 3°. Un Recueil de tout ce qu'on a pu rassembler d'Anecdotes . . . auxquels ont donné lieu les Représentations de la plupart des Pieces de Théâtre . . . 4°. Les noms de tous les Auteurs, Poëtes ou Musiciens, qui ont travaillé pour tous nos Théâtres, de tous les Acteurs ou Actrices célèbres qui ont joué à tous nos Spectacles . . . 5°. Un Tableau, accompagné d'Anecdotes, des Théâtres de toutes les Nations. A Paris Chez la Veuve Duchesne. 1775. 8°. 3 delar. I: 4 bl., 590 s., 1 bl. II: 2 bl., 380 s. III: 4 bl., 576 s. Kat. Liepmannss. 87. Fétis nämner icke detta arbete.

Nouvelle Methode Pour apprendre en peu de Tems la Musique et L'art de Chanter avec un Nombre de Leçons dans plusieurs

vilken åter hänvisar till Hülphers' avhandling om Musik och Instrumenter: Disputatio Mechanica *de Horologiis Musico-Automatis*. Uppsala 1731. 4°. 2 bl., 14 s. President *Anders Celsius*, respondent *Magnus Asplind*. Avhandlingen återfinnes även hos Fétis. Hülphers har felstavningen Asplind och följes sedan troget av alla avskrivarna: Forkel, Fétis och Eitner.

genres par M^r. Denis. Dédiée aux dames de S^t. Cyr, A Paris, Chez M^r. de la Chevardiere . . . Utan årtal. avl. 4°. titelbl., 72 s. Eitner säger om detta verk, III, 176: »Vielleicht ist folgendes Werk, was einst Liepm. besass, auch von ihm.» Den av Eitner åsyftade Denis var född i Lyon i början på 1700-talet och vistades som musiker i ett flertal franska städer. Det finnes intet skäl att antaga, att denne skulle varit identisk med Pietro Denis, »maître de musique des dames de Saint-Cyr». Fétis uppför dem i alla händelser såsom två skilda personer. Vad som emellertid är säkert, är, att Nouvelle Methode är skriven av *Pietro Denis*: han tillägnar ju sitt arbete damerna i Saint-Cyr, vilkas lärare han var, och han använder samma förläggare, de la Chevardiere, som översättaren av det Tartini:s arbete, som i fransk dräkt fått titeln: *Traité des agrémens de la musique* (se *Cat. de la Bibliot. de Fétis*, n° 6220), vilken översättare här tecknar sig P. Denis. Det bör även påpekas, att Eitner:s datering av Nouvelle Methode måste vara felaktig: »c. 1730» bör utbytas mot 1780. Emellertid har Eitner även en artikel om Pierre (Pietro) Denis och säger bl. a.: »Fétis führt noch eine Méthode p. apprendre la musique et de chanter, Paris, an,» tydligen utan att ha en aning om att detta verk just är det, som han anfört ur Liepmanssohn:s katalog och med reservation tillskrivit Denis från Lyon. Slutligen bör meddelas, att Denis Nouvelle Methode nämnes i Ecorcheville:s *Catalogue de la Bibl. Nationale*, men här med annan förläggare: Le Clerc, möjligen beroende på att det funnits flera upplagor av Nouvelle Methode.¹

Stundom har Eitner på något sätt fått kännedom om existensen av en upplaga utan att någonsin ha sett den och utan att känna till något bibliotek, där den existerar. Detta är tydligen fallet med första upplagan av *Harpffen Davids*, Augsburg 1659.

¹ Även för en svensk akademisk avhandling med *Anton Löfgren* som respondent anger Eitner endast Liepmanssohn som källa: *Dissertatio Musica de Basso fundamentali*, Uppsala 1728. 8°. 4 bl., 16 s. I överensstämmelse med den ofta återkommande planlösheten i Eitner:s anordning återfinnes denna avhandling även under presidenten, *Erik Burman*, då med B. Hbg. som källa. Stavningen *Loefgroen* hos Fétis och Eitner beror, vad det sista oer beträffar, på en genomgående stavning i själva avhandlingen (i Eitner under *Burman*: *Löfgrän*).

Eitner lämnar endast upplysningar om en senare upplaga av år 1669, för vilken han blott kan anföra ett bibliotek. Den första upplagan avviker i hög grad från den andra i avseende på sidantal etc., men det oaktat nämnes hos Eitner endast tryckåret för den första, vars titel lyder: *Harpffen Davids* mit Teutschen Saiten bespannet auch Zu Trost und Erquickung der andächtigen Seel. Gesangweiss angerichtet. Gedruckt zu Augspurg bey Veronica Apergerin Wittib auff unser L. Frawen Thor. Anno 1659. 18°. 2 delar. I: 16 bl., 278 s. II: 268 s. Nachbericht Die Singkunst der herauss gebnen Psalmen und was denen angehörig betreffent: 9 bl. Melodeyen der Harpffen Davids: titelbl., 12 bl. grav. musik. Fétis uppför ej detta arbete i sin *Biographie Universelle*. Dock finnes första upplagan i katalogen över hans bibliotek: no. 1437.

IV. FELAKTIGHETER HOS FÉTIS OCH EITNER

Redan i det föregående ha vi haft tillfälle att framhålla flera oriktigheter i Fétis' och Eitner:s uppgifter. Här vilja vi nu sammanföra en del felaktigheter, som vi funnit hos dessa lexikografer, rörande musikverkens författare och kompositörer, verkens titlar, årtal för deras utgivande och deras sidantal.

Vad *musikskriftställarna och kompositörerna* beträffar, torde det i vissa fall vara likgiltigt, om man placerar dem under det ena eller det andra namnet; om man exempelvis placerar *Paolo Aretino* under Aretinus som Fétis eller under Paolo som Eitner, då Aretino endast betyder från Arezzo och Paolo är förnamnet.

I fråga om *Filippo de Monte* är det väl i betraktande av den fortfarande ovissheten rörande den egentliga betydelsen av Monte bäst att som Eitner anbringa honom under Monte; av Fétis placeras han under Philippe de Mons.

Fétis uppför icke alls *Bernardino Mosto*, och dennes i Antwerpen 1588 tryckta *Madrigali*, nouamente composti & dati in luce, a cinque voci, vilket arbete för övrigt är sällsynt (Eitner kan endast anföra ett bibliotek: B. M.), placerar han under Jean Baptiste Mosto och betecknar dem som en ny upplaga av Jean Baptiste:s madrigalkompositioner!

Då Eitner IV, 68, uppför *Neue Freymäurerlieder*, mit bequemen

Melodien. Verfertiget und herausgegeben von einem Mitgliede der Loge Zorobabel, Kopenhagen 1749, fogar han härtill följande anmärkning: »soll *Schübe* in Kopenhagen sein, wie eine Bleistiftnotiz besagt». Utgivaren är emellertid Johann Adolph *Scheibe*, den tyske musikskriftställaren och kompositören, som slutligen slog sig ned i Köpenhamn. *Schübe* torde böra betraktas som tryckfel, i synnerhet som man finner denna samling frimurarsånger även anförd i Eitner under *Scheibe*. Den är sällsynt, och Eitner uppgiver IV, 68 endast ett bibliotek: B. B., men utvidgar VIII, 476 förekomsten med ytterligare ett: B. Lpz. För övrigt uppgives hos Eitner oriktigt dödsår för *Scheibe* (1774 i st. f. 1776), vilket emellertid tydligen är tryckfel: »geb. Anfang Mai 1708 zu Leipzig, gest. 1774 im April zu Kopenhagen, im 68. Lebensjahre».

Eitner omnämner *Frère Naudot* som utgivare av *Chansons Notées De la très vénérable Confrérie Des Maçons Libres*, 1737, som bl. a. innehålla 2 av *Naudot*:s egna kompositioner, och säger därvid: »muss ein anderer als Jean-Jacques sein, trotz der gleichen Lebenszeit». Detta är svårt att förstå. Man vågar väl knappast förmoda, att Eitner skulle fäst sig vid *Frère*, vilket ju endast betecknar, att han var frimurarbroder. Det torde vara största anledning att antaga, att denne frimurarbroder just var flöjtvirtuosen Jean-Jacques *Naudot*, vilken skrivit en mängd kompositioner, (se *Ecorcheville*:s katalog).¹

Talrika fel med avseende på stavningen av såväl författarnamnen som verkens titlar förekomma både hos *Fétis* och *Eitner*, och dessa bli ofta svårare, i samma mån som respektive språk äro främmande för författarna. Stundom gå dock lexikograferna väl långt i sin förvanskning av titlarna för verken. Och då *Friedrich Ludwig Aemilius Kunzen*:s verk *Erik Eiegod* av *Eitner* förvandlas till »*Erik Fingod*», och *Viinhøsten* eller hvem fører Bruden hjem? blir »*Wimsøsten* eller *Hyem* fører Bruder hjem?» kan det ju t. o. m. för danskar, som ej känna den ursprungliga titeln, — åtminstone i det senare fallet —

¹ För övrigt finnes det i 1700-talets frimurarböcker och förräderskrifter en mängd frimurarsånger med eller utan kompositörernas namn. Vi nämna här endast 2 kompositioner av *Le Frère Américain* i *Apologie Pour l'Ordre des Francs-Maçons*, La Haye, Gosse, 1742.

vara svårt att ana betydelsen, och ännu värre blir det för dem, som äro av annan extraktion.¹

Då och då förekomma hos *Fétis* och *Eitner* oriktiga årtal, när det är fråga om tiden, då verken utkommo. Stundom möter man härvid tryckfel så tydliga, att de knappast behöva påpekas, t. ex. då *Fétis* för *Horatio Vecchi*:s *Dialoghi a sette et otto voci* råkat få årtalet 1508 i stället för 1608.

Andreas Hammerschmid:s *Chor-Music* Mit V. und VI. Stimmen auff Madrigalmanir nebenst dem Basso Continuo. Fünffter Theil Musicalischer Andachten., angives av *Fétis* vara tryckt 1662, vilket skall vara 1652. *Eitner*:s uppgift 1652 och 1653 förklaras därav, att titelbladet till första stämman har årtalet 1653, men de övriga 1652. Den i *Molér*:s Förteckning över Musikalier i Västerås Högre Allm. Läroverks Bibliotek angivna skillnaden bey *Samuel Scheiden* (tryckfel för *Scheiben*) och bey *Georg Beuthern* förklaras så, att *Scheibe* var försäljaren och *Beuther* tryckaren.

Freymaurer-Lieder mit Melodien, Hamburg, Bock, utkom i 2 delar (*Eitner* anför endast ett bibliotek för detta arbete). För båda dessa delar uppgiver *Eitner* årtalet 1779. Emellertid har endast den andra årtalet 1779, den första är tryckt 1778.

Vad det egentliga numrerade *sidoantalet* i respektive verk beträffar, misstager sig *Fétis* någon gång — då han angiver detta. För *Jean Philippe Rameau*, *Nouvelles réflexions de M. Rameau sur sa démonstration du principe de l'harmonie*, Paris 1752, angiver sålunda *Fétis* 80 sidor. Emellertid räknar själva avhandlingen 85 numrerade sidor, vartill komma i början titelblad och 2 sidor Préface och i slutet 1 sida Approbation och 1 sida Errata (jmf. *Eitner*).

Företalets sidoantal beaktas föga av *Fétis*. Det kan dock

¹ *Fétis* är betydligt försiktigare än *Eitner* i dylika ting, men som prov på att även *Fétis* kan fela åtskilligt i detta hänseende, taga vi ett exempel, som ligger litet utom tidsgränsen för vår uppgift här: *Carl Aug. Stieler*, *Lärobok* i de första grunderna för Musik och Sång vid ungdomens undervisning i Skolor och Gymnasier. Stockholm 1820. Man får nu hos *Fétis* veta, att *Stieler*, som var "professeur de musique au gymnase de Stockholm", utgivit en handbok "en langue danoise" med denna märkliga titel: *Lærebok i de første grunderne för Musik och Sang ving ungdomens undervisning Scolar och gymnasier*. Detta arbete omnämnes ej alls i *Eitner*.

knappast anses lämpligt att utelämna detta för ett verk som — Fétis anger i detta fall exakt antalet sidor för själva avhandlingen —: *Niels Hansen, Musikens første Grundsætninger* anvendte paa Syngekonsten i Særdeleshed, Köpenhamn 1777 (för övrigt ett sällsynt arbete, för vilket Eitner endast kan anföra ett bibliotek: »Brüssel»). Ty just i detta företal på 6 sidor av Niels Krog Bredal finner man förklaringen av arbetets förhållande till Johann Adam Hiller, vilket varit omtvistat: sålunda säger Fétis: »Cet ouvrage n'est pas, comme le prétend Gerber, traduit en grande partie du livre de Hiller sur le chant», under det att Eitner åberopar Gerber: »eine Gesangschule, die aber nach Gerber 2 grösstenteils in einer Übersetzung der Hiller'schen Anweisung zum Gesange bestand». I företalet deklarerar nu tacksamhetsskulden till Hiller: »Udgiveren har i dette Udtog meest fulgt den grundige Hillers Anviisning till Synge-Konsten; dog uden deraf at gjøre en slavisk bogstavelig Oversættelse. Andre Kienderes Regler og Anmærkninger, samt egen Erfarenhed har veiledet ham; og jeg troer at det Musikelskende Publicum ogsaa derfor bør være ham forbundet, at han gjort os en Hiller bekiendt; en Mand, som i Theorie og Udøvelsen bør altid staa meget høit på den musicalske Liste.»

Eitner är mer utsatt för misstag i fråga om sidoantalet än Fétis, vilket också är naturligt av det skälet, att Eitner ju oftare än Fétis uppgiver sidornas antal. Synnerligen oregelbunden är Eitner i fråga om angivande av sidoantal beträffande företal och dylikt, vilket delvis sammanhänger med att han ofta hämtat sina uppgifter från källor, som äro inkonsekventa eller förhålla sig olika i detta hänseende.

Stundom anför Eitner sidoantalet med den största noggrannhet. Som exempel kan anföras: *de Bethisy¹, Exposition de la théorie et de la pratique de la musique*, Paris 1754, där sidorna uppgivas: »8°. 16, 296 u. 4 S., 60 S. Musik». För en del kompositörers verk utelämnar Eitner sidoantalet fullständigt eller i det närmaste. *Neubauer²* t. ex. representeras av en mängd komposi-

¹ Fétis har endast stavningen Bethisy, Eitner båda: Béthizy och Béthisy.

² Stavningen av Neubauer varierar (även Neubaur och Neupauer). Opus 10: Trois Duos concertants pour Violon & Alte, angives komponerat av François Neubaur. Även förnamnen växla. Franz Christoph torde numera vara fastslaget, men man finner även Franz Christian hos Mendel (hos Fétis: François-Chrétien) och Christoph Christian (se Eitner).

tioner hos Eitner, och endast för en är sidornas antal angivet.

I en del fall torde felen i fråga om sidornas antal vara rena tryckfel. Vi anföra:

Menestrier, Claude—François, Des Représentations En Musique Anciennes et Modernes, Paris 1681¹, uppgives av Eitner omfatta »kl. 8°. 1 1/2 Bog. 313 S.» Numrerade sidor äro emellertid 333, varefter följer Table des matières 3 s. (inledningen etc. utgör 24 s.).

Dretzel, Cornelius Heinrich, Des Evangelischen Zions Musikalische Harmonie, Nürnberg 1731, har enligt Eitner »32 Bll. 800 Seit. u. 13 Bll.» Emellertid äro de numrerade sidornas antal icke 800 utan 880. Uppdelningen av Bll. är svår att förstå. Vårt exemplar inledes med 22 bl. (titelbl. och Vorrede), varpå följer 21 bl. register. Efter s. 880 kommer 1 bl. Corrigenda.

Agus, Giuseppe, Six Nottornos for two Violins and a Violoncello obligato, uppgives hos Eitner omfatta: »3 Stb. à 3 S.», vilket tydligen är tryckfel för »3 Stb. à 13 S.» Ett genomskinligt tryckfel är tillägnet till the Duke of Carlborough i stället för Marlborough. Giuseppe Agus är okänd för Fétis.

Stundom beror den felaktiga uppgiften på en felnumrering i själva boken såsom i fråga om *de La Cépède:s* verk, *La Poétique de la musique*, Paris 1785, för vars andra del Eitner uppgiver 252 sidor i enlighet med siffrorna på bokens sista sida, där tryckfelet 252 i stället för 352 insmugit sig.

Beträffande ett par arbeten föreligga särskilt inexakta uppgifter:

Häns Ulrich Wegmann:s Choral-Buch, Tübingen 1794, anföres av Eitner med »4 Bll. 277 Seiten», vilket emellertid föga motsvarar det faktiska: 4 bl. (titelbl. och 3 bl. Vorerinnerung), 4 bl. register, 277 s., varefter sidonumreringen fortsätter med ett Nachtrag till 288 s., vilket emellertid är tryckfel för 290, varpå följer ett annat register på 5 s. och förbättringar 1 s.

Ännu egendomligare te sig Eitner:s uppgifter om sidoantalet i *Freymaurer Lieder mit Melodien*. Herausgegeben von *Ambrosch und Böheim*, Berlin 1793. Arbetet omfattar 2 delar: den första delen har 2 bl. och 40 numrerade sidor; den andra 1 bl. och 43 numrerade sidor (s. 41—83), dessutom 1 sida Druckfehler.

¹ Fétis har orätt årtal: 1687. Däremot är det rätt i katalogen över Fétis' bibliotek.

Vid en jämförelse härmed bli Eitner:s upplysningar svårförståeliga: »2 Teile mit je 25 Liedern, 82 u. 41 Seit.»! Även fortsättningen i Eitner:s artikel är ovederhäftig: »Die Melodien von Verschiedenen, die in der 1. Aufl. nur mit den Anfangsbuchstaben genannt und erst in der 2. Aufl. von 1795 ausgeschrieben sind.» Längre fram tillfogar han: »die 1. Aufl. nennt bei André's Lied Cartelieri». Granskar man emellertid första upplagan, finner man dessutom en hel del sånger med fullständiga komponistnamn: Mozart, Pleyel, Naumann, Gürlich, Enslin, Schulz, Ribbe, André!

Vi giva nu några exempel på arbeten, där Eitner icke fäster något avseende vid sidor, som föregå själva avhandlingen eller följa efter densamma:

Nouvelles Parodies Bachiques, Paris, 2 delar 1700, 1 del 1702, utgivna av *Christophe Ballard*. Eitner anger här icke det antal sidor, som föregå och efterfölja de numerade sidorna. För första delen uppgiver han dessutom de numererade sidorna till 275 i stället för 276. Fétis upptager icke detta arbete.

Elementa musices planae, akademisk avhandling med *Erik Burman* som president och *Erik Brunnelius* som respondent, Uppsala 1728, anföres av både Fétis och Eitner under Brunnelius, varvid dock Fétis förvanskar namnet till Henri Brunellius! Båda lexikograferna angiva sidoantalet till 40, vilket visserligen är riktigt, vad själva avhandlingen beträffar, men härtill komma 8 sidor i början och 4 i slutet.¹

I ett par fall, där Eitner fäster avseende vid de sidor, som icke utgöra själva avhandlingen, finna vi oriktigheter:

¹ För *Leonhard Euler*, *Tentamen novae theoriae musicae*, Petropoli, ex typographia academiae scientiarum, 1739, uppgiver Eitner 263 sidor, vilket är riktigt beträffande själva avhandlingen, vartill dock bör läggas 21 sidor (titelblad och Praefatio) och dessutom 1 sida Index Capitum. Emellertid bör rörande detta arbete påpekas, att Eitner endast anför upplagan av år 1739 (till vilken även vårt exemplar hör). Fétis tager som utgångspunkt en upplaga av år 1729 och uppgiver, att Forkel nämner två andra editioner av 1734 och 1739. Det är väl troligt, att Fétis endast sett editionen av 1739, vilken även var den enda, som fanns i hans bibliotek. De båda andra ha tydligen utelämnats av Eitner, därför att han icke funnit belägg för dem. Editionen av 1739 gör intryck av ursprunglig upplaga och är väl endast ett omtryck av de föregående upplagorna (vilket omtryck befunnits nödvändigt, då Euler:s arbeten voro mycket eftersökta).

Pierre Joseph Roussier, *Traité des accords*, Paris 1764. Här anföres av Eitner riktigt 192 numrerade sidor, men de tillagda 25 sidorna äro oförståeliga. Avhandlingen börjar med XXVIII numrerade sidor (titlar och Préface), varpå följa 2 bl. Table des chapitres: således inalles 32 s. (jmf. Fétis).

Bemetzrieder, *Traité de musique*, Paris 1776. Eitner uppgiver rätt sidoantal för själva avhandlingen, 261 s., men de 37 Bll. för Avertissement skola utbytas mot 37 S., vartill ytterligare böra läggas 3 bl. i början och 3 s. efter Avertissement.

Höjdpunkten av otillförlitlighet i fråga om antalet sidor uppstår man beträffande Bonanni:s *Gabinetto armonico*, om vilket verk vi nu vilja säga några ord:

Den första upplagan av år 1722 omnämnes ej alls hos Fétis. Fétis har dock tydligen senare fått kännedom om editionen 1722, ty denna återfinnes i katalogen över hans bibliotek (no. 4002). Hos Eitner meddelas om den första upplagan oriktigheter rörande antalet planscher och sidor. Bokens titel lyder: *Gabinetto armonico* Pieno d'Istromenti sonori indicati, e spiegati dal padre *Filippo Bonanni* Della Compagnia di Gesù offerto al santo re David. In Roma M. DCC. XXII. Nella Stamperia di Giorgio Placho, Intagliatore, e Gettatore de' Caratteri a S. Marco. Con licenza de' Superiori. 4°. Nu uppgiver Eitner, att den första upplagan skulle omfatta 165 planscher och 165 sidor. Vårt exemplar och Kungl. Bibliotekets i Köpenhamn (detta exemplar omnämnes hos Eitner) ha 148 planscher, som äro numrerade, och dessutom 2 före de numerade, och bland de numerade 2 extra inskjutna (s. 95, 138) och 2, som tillhöra dubbelnummer: pl. 29, 78, under det att numren 12–14 endast innehålla 2 planscher: XII e XIII; XIII e XIV. Således inalles 153 planscher. Av sidorna äro 177 numrerade och en sida i slutet onummerad; dessutom finnas i början 8 bl., innehållande 15 tryckta sidor utan nummer. Summan blir alltså 194 sidor, av vilka 193 med tryck.

Den andra upplagan har samma titel som den första, om man bortser från några obetydliga varianter och tillägg samt de efter »spiegati» tillfogade »e di nuovo corretti, ed accresciuti», varjämte årtalet 1722 är ändrat till 1723. För den andra upplagan anger Eitner 177 planscher och 177 sidor. Om man undantager titelbladet, en sida Imprimatur på baksidan av den första upplagens titelblad, vilken sida är otryckt i den andra,

och de 2 planscherna XXIX, som äro utan numren 1 och 2 i den andra upplagan, är emellertid den andra editionen lik den första — t. o. m. sista sidans Errori och Correzioni äro återgivna i den andra upplagan. Således har den andra editionen 153 planscher och 194 sidor — 192 med tryck.¹

Orsaken till Eitner:s misstag rörande planscherna är delvis, att han trott no. 177 på plansch CXLVIII vara planschens nummer (177 hänför sig till sidan). Man bör också observera; att den första editionens planscher i vårt exemplar liksom i Köpenhamnsexemplaret, som båda äro bundna i vélin från tryckningstiden, befinna sig i en beklaglig oordning. Exemplaret i Köpenhamn slutar dessutom med sidan 170, och sidorna 171—177 äro placerade framför. Vi tro därför, att bokbindarnas vårdslöshet (jämför andra upplagens »corretti») givit upphov till den andra editionen, som icke visar några väsentliga skillnader, och det är möjligt, att Eitner:s orätta uppgifter rörande första editionen delvis bero på inbindningsfel hos ett exemplar, som han disponerat.

Även Fétis har angivit 177 planscher för den andra upplagan. För övrigt korrigerar Fétis en orätt uppgift i Michaud:s Biographie Universelle, enligt vilken det skulle finnas en upplaga av 1716, vilken rättelse ju i och för sig är riktig, men bevisföringen är ganska kuriös: »ce qui le prouve, c'est qu'au titre de l'édition donnée en 1776 par l'abbé H. Cerutti, on lit: *Seconda edizione*». Det fanns ju i alla fall förut 2 italienska upplagor, och Fétis har förbisett den andra upplagens tillägg: di nuovo corretti, ed accresciuti.

RÉSUMÉ.

NOTES DE BIBLIOGRAPHIE MUSICALE

Nous avons voulu compléter ici, sous certains rapports, les œuvres inestimables de Fétis et d'Eitner, et nous avons mentionné dans cette intention quelques ouvrages que l'on ne trouve pas chez ces bibliographes; en faisant un certain nombre de

¹ Vi ha i det föregående räknat det faktiska: de sidor, som verkligen ha tryck, och det egentliga antalet planscher. Praktiskt och i överensstämmelse med vanliga kataloguppgifter skulle sidoantalet kunna uttryckas: 8 bl., 177 s., 1 s., 148 numrerade planscher (inalles och egentligen 153 planscher).

corrections à leurs indications. En général, nous nous sommes bornés à l'époque antérieure à 1800, et les ouvrages dont il s'agit se trouvent dans la bibliothèque de l'auteur.

Parmi les ouvrages dont ne parlent pas Fétis et Eitner, nous remarquons; au *XVIe siècle*, quelques livres des Italiens Nasco; Palestrina et Anerio, et, nous trouvons, au *XVIIe siècle*, un ouvrage de l'Italien Nenna, des livres français: Secret pour composer (1658) — il est possible que du Reneau l'ait écrit —, Discours sceptique sur la musique de François La Mothe Le Vayer (édition de 1640), un Rituel Romain (1677), et une œuvre allemande: Manuductio Ad Cantum choralem Gregoriano-Moguntinum (1672). Le plus important de ces ouvrages est sans doute le livre de Nenna: Il Primo Libro de Madrigali à quattro voci, puisque la préface nous donne le moyen de fixer l'année de la mort de Nenna. Il est probable que Nenna était mort, quand cette préface a été écrite (1613), et si nous comparons cela à la notice de Fétis qui dit que Nenna fut couronné de lauriers, à Naples, en 1613, nous en concluons que, probablement, Nenna serait mort en 1613. Dans son dictionnaire, édition de 1919, Riemann a ajouté l'année 1613 pour »ein Buch 4 st. Madrigale» à l'ancienne année 1621, d'après une correspondance avec l'auteur.

Parmi les ouvrages du *XVIIIe siècle*, nous en remarquons un grand nombre qu'on ne trouve pas dans Fétis et Eitner. Nous en mentionnons ici seulement quelques-uns: Bordery, Les Amours Champêtres (il semble que, dans la Bibliothèque Nationale de Paris, on n'ait qu'une copie écrite de cet ouvrage imprimé en 1745, v. le catalogue d'Ecorcheville), Bordet, Recueil d'Airs, Reinwald, Danses Des Amours et Des Grâces, beaucoup de dissertations suédoises de musique, Burgksteiner, 24 Divertimenti pour baryton, alto et basse — cet ouvrage manuscrit (v. Revue Musicale S. I. M., 1910, p. 53; Kinsky, Cat. Heyer, II, p. 501).

Quelquefois, Eitner a donné des indications sur des ouvrages qu'il n'a jamais vus et qu'il ne connaît que par Fétis, Forkel, catalogues de librairies ou de toute autre manière, ce qui fait que ces indications sont souvent incomplètes et erronées, comme nous l'indiquons dans ce qui précède.

Dans d'autres cas; on rencontre aussi des erreurs sur les auteurs, sur les titres, sur l'année de la publication et le nombre

de pages (un des exemples les plus éclatants de ce fait est l'œuvre célèbre de Bonanni: Gabinetto armonico).

Nous donnons ci-dessous une nomenclature des auteurs dont on trouve les ouvrages dans ce mémoire, et si l'auteur est inconnu, nous indiquons l'ouvrage. Le chiffre marque la page du texte :

Agus, G.....	197	Duny, E. R.	162
Ahlefeldt, Maria Theresia von		Duræus, J. Ch.	171
	163, 164	Du Reneau.....	179
Ahlström, J. N.	165	Ekerman, P.	188
Airs notés	163	Elvius, P.	190
Alday le Jeune, F.	189	Euler, L.	198
Ambrosch, J. K.	197	Fant, E. M.	171
Anecdotes dramatiques	191	Favart, Ch. S.	167
Anerio, F.	174, 176	Ferling, E.	165
Aretino, Paolo	177, 193	Ferrari, G. G.	185, 186
Arnell, L.	162	Fétis, F. J.	159
Arrhenius, L.....	171	Fiorillo, F.	185
Aspelind, M.	191	Flodin, N.	188
[d'] Auvergne, A.	168	Frère Américain	194
Bachelier, J.	191	Freymaurer-Lieder.....	195
Ballard, Ch.	170, 198	Giaccio, O.	179
Beattie, J.	162	Gobert, Th.	162
Bellman, J.	172	Guidetti, G.	169
Bemetzrieder, A.	199	Hammerschmidt, A.	195
Berg, G.	184	Hansen, N.....	196
Bergrot, O.....	172, 173	Harpffen Dauids.....	193
Berton, H. M.	169	Hausmann, C.	184
Bethizy J. L. de	196	Horzizki	184
Böheim, J. M.	197	I. R.	185
Bonanni, F.	199, 200	Iriarte, T. de.....	161
Bordery, P. F.	181, 183	Jaulage	167
Bordet.....	182	Journal hebdomadaire	184
Brunnelius, E.	198	Juringius, C. A.....	171, 172
Burgksteiner, J.	188, 189	Kammell, A.	186
Burman, E.....	170, 171, 190, 192	Kunzen, F. L. Ae.....	194
Callcott, J. W.	184	La Cépède, B. G. É. La-	
Cantus diversi	182	ville de	197
Caresana, C.	170	La Mothe Le Vayer, F. 179,	
Celsius, A.	191		180, 181
César, P. A.	184	Löfgren, A.....	192
Choron, A. E.	170	Löhlein, G. S.	163
Coferati, M.	191	Manuductio Ad Cantum cho-	
Denis, P.	191, 192	ralem (1672)	181
Dretzel, C. H.	197	Marot, C.	162

Menestrier, C. F.	197	Schall, C.	160, 166
Monte, F. de	193	Scheidt, J. A.	194
Mosto, B.	193	Scheidler, J. D.....	188
Mosto, J. B.	193	Schiöring, N.	165
Mouret, J. J.	166, 167	Schultzberg, A.	188
Nasco, G.	173	Stamigna, N.	169
Naudot Frère	194	Steinfeld, G.	161
Nenna, P.	175, 177, 178	Stieler, C. A.	195
Neubauer, F. Ch.	196	Svedbom, P. E.	165
Norcopensis, A.	190	Svedelius, P.	188
Palestrina, G. P. 173, 174, 176		Vadé, J. J.	167
Paolo, Aretino	177, 193	Vallerius, G.	172, 188
Parodies du nouveau théâtre		Vallerius, H.	188, 190
italien	182, 183	Vallerius, J.	172, 173, 190
Piccinni, N.	168, 169	Vecchi, H.	195
Pignorius, L.	162	Vidal, B.....	183
Pseumes de David	162	Vogler, G. J.	164, 165
Rameau, J. Ph.	195	Wallin, G.	164
Reid, J.	184, 185	Wegmann, H. U.	197
Reinwald, L.	186, 187	Werring, N.	161
Retzelius, O.	190	Westbladh, T.	170, 171, 190
Rituel Romain (1677)	181	Widerkehr, J. C. M.	184
Rougét de Lisle, C. J.	169	Winslow, J. Ch.	161
Roussier, P. J.	199	Yckenberg, S.	171, 172
Rydélius, N.	190	Åhlström, O.	165